

PROLETARCA

Entered a second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj na ovitku. Ako (280) je številka tedaj vam s prihodnje številko našega lista pošte naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 279.

Chicago, Ill., 14. januarja January) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Socialisti zavrnilo prosto vožnjo.

Železniška družba "maže kolesa" s tem, da daje posilncem proste vožne listke.

Železniška družba Chicago & Northwestern je poslala vsem posilncem zakonodajne zbornice v Springfieldu proste vožne listke, veljavne za celo leto 1913. Da je to res, o tem ni dvoma, kajti listke so dobili tudi štirje socialistični poslanci — Seymour Stedman, H. W. Harris, J. M. Mason in C. M. Madsen — ki so bili izvoljeni v novembru v Chicago; da bi pa družba delala izjeme in poslala proste listke le našim sodrugom, je popolnoma izključeno. Jasnje je torej, da železniške družbe imajo še vedno "lepo navado", da "maže obdarujejo" zakonodajalce in s tem "namažejo zakonodajna kolesa" sebi in prid. Zakonodajalec, kateri sprejme brezplačni vožni listek za celo leto, čuti seveda hvaležnost, da ob priliki vrne kapitalistom "uslugo za uslugo" in ta "prilika" navadno pride kmalu, kadar hočejo železniški magnatje kakšno postavlo zase.

Toda železniški magnatje so se uredili, ko so mislili, da bodo na ta način vjeli tudi socialiste. Štirje socialistični zakonodajalci v Chicagu so brezplačne vožne listke takoj poslali nazaj glavnemu managerju družbe s pripombo, da ne potrebujejo od železniške družbe nikakršnega favorizma in da si vožnjo iz Chicaga v Springfield lahko sami plačajo. Dali so tudi ostali zakonodajalci — demokrati, republikanci in progresisti — zavrnilo brezplačne listke, o tem se nič ne ve.

Zadnje sredo, 8. jan., je bilo odprto zasedanje nove illinojske zakonodaje v Springfieldu. V novi zbornici je 72 demokratov, 50 republikancev, 25 progresistov in 4 socialisti. Nobena stranka nima torej odločilne večine in socialisti bodo lahko odločilni faktor na eni ali drugi strani, kadar bo treba dvotretjinske večine. To se bo pokazalo še sedaj, ko je treba izvoliti predsednika (speaker) in pa pri volitvah dveh zveznih senatorjev. Socialisti kandidirajo sodr. Stedmana za predsednika in imajo tudi svojega kandidata za jednega senatorja. Pripravljenih imajo tudi celo vrsto zakonskih predlogov v korist delavskim slojem.

Hočejo plačilo za svoje delo in pomoč.

Demokratska stranka ima velik trubl sam s seboj, ker ne more izpolniti vseh obljub, danih svojim lastnim pristašem. "Obljuba dela dolg", to zlasti bridko čuti jo izvoljeni demokratje od Wilsona doli do zakonodajnega kongreda. Vsa izmed njih ima oddati kako službo, čim višji je po stopnji tem več jih ima. To še ni nič slabega in kritičnega; kritično in težavno je to, da čaka na to službo brezštevilni demokrati, ki so agitali za stranko in plačevali njene račune, seveda z zavestjo, da dobe za povračilo primerno službo, kjer jim bo mogoče potem raznih "tingeltanglov" odškodovati se za usluge, storjene stranki. Nekateri teh upajočih so čakali na gotove službe že od tedaj, ko je zadnji demokrat zapustil prisedniški stolec. V teku let se je iz "uradajelnežev" v demokratski stranki rekrutirala cela armada, ki je ob vsakih volitvah zastavila vse moči, da zmaga njeno krušni kandidatje, ki so kar tjavendan obljubovali, v njihov urad spadajoča službena mesta. trankin kandidatje so prodali in "delavci" hočejo biti plačani; kajti nihče izmed njih ni agital za svojo stranko iz navdušenja in prepričanja, nihče ni pri-

speval za strankin volilni boj centa, ne da bi zahteval povračila za to. Tako pa pr. zahteva neki newyorški advokat mesto ameriškega poslanika v Londonu zato, ker je neki njegov sorodnik prispeval \$85,000 za volilno kompanjo demokratske stranke. Za isto službo se pa poteguje se več drugih "visokih" glav v stranki, a služba je samo ena in zamera je neizogibna. Takih zamer v stranki bo na tisoče in tisoče, vsled česar je občutna kriza v njej neizogibna. Nekateri izmed neuspešnih uradajelnežev celo grozijo, da bodo izdali tajnosti o. strankinem humbugu, zaradi česar so voditelji v velikih skrbeh. Izida iz te zagate ni nobena in bridke posledice so neizogibne.

Vse kaj drugega pa je socialistična stranka, kjer članstvo postavlja kandidate, članstvo agitira, članstvo plačuje volilno kampanjo, a nihče ne dela obljub za usluge in zato tudi nihče pričakovati ne more nagrad za svoje delo. Vsa socialist se zaveda svojih dolžnosti do stranke, ker ve da je stranka tisto sredstvo, s katerim se bo izvojevala zmaga njegovih načel, in bo zrušilo obstoječi kapitalistični gospodarski sistem ter ga nadomestilo s socialističnim.

ŠTRAJKI.

Splošna stavka je bila proglašena predzadnje soboto v tovarnah Automatic Co. v Aurori, Ill. 1200 delavcev je stopilo v stavko, vsled česar je promet dočela ustavljen. Organizatorji mašinistovske unije so bili že dlje časa na delu, da pouče delavce o vrednosti in pomenu organizacije. Posrečilo se jim je organizirati v unijo 64 delavcev. Kakor hitro pa je kompanija izvedela za to, je takoj odšlo vila vseh 64. V znak protesta je zapustilo okrog 200 delavcev tovarno. 3. januarja je unija okleala formalen štrajk v nadi, da se jim posreči doseči sporazumljenje. Toda kompanija je vstrajala na svojem stališču. Nato pa je bila razglašena splošna stavka in skoraj vsi delavci so se odzvali pozivu.

Da ustvarijo javno mnenje proti štrajkarjem, so "bosi" začeli groziti, da bodo svoje tovarne za stalno zaprli. Razume se, da je to samo "bluf", proti štrajkarjem. Policija je dobila ukaz, da mora biti na razpolago kompaniji, ako bi prišlo do izgrediv, toda štrajkarji so dovolj pametni in previdni, in se ne bodo posluževali nasilja toliko časa, da jih kapitalisti ne prisilijo v to. Nedvomno se bodo poslužili stavkokazev in pretepačev, da bi zavedli štrajkarje do protipostavnih činov.

Splošno je opažati veliko ogorčenje nad kompanijo zaradi odslužitve 64 unijcev samo zato, ker so pristopili k organizaciji. Ker kompanija izdeluje motorna kolesa, katerih se delavci poslužujejo v velikem številu, bodo delavci širom Amerike vzeli ta izdelek na piko ter ga bojkotirali, ako kompanija v kratkem ne ugodni delavskim zahtevam.

— Rudarji štrajkajo v Alta, Utah.

— Štrajk rudarjev traja že dalj časa v Blair, Nevada.

— V Bingham, Utah, kjer so bakreni rudniki, je še vedno štrajk. Lastniki rudnikov (Utah Copper Co.) so importirali okrog tristo Meksikancev v ta kraj, da bi delali kot-skebo. 250 jih je pa že dezertiralo.

— V Poreupine, Ont., Kanada, je štrajk premozgajev.

— Krojaški štrajk v New Yorku narašča. Do danes je na štrajku čez 150,000 krojaških delavcev in delavk.

Svarimo slovenske delavce, da se izogibljejo teh krajev, kjer je štrajk. Le najgriš izdajalec delavstva išče dela tam, kjer so delavci na štrajku.

Žensko delo v livarnah in strojarnah.

Kapitalistična nenasitnost je vzrok, da žensko delo izpodriva moške delavce, da zdravi in delaželni možje hodijo od tovarne do tovarne za delom, dočim njihove žene, sestre in hčere opravljajo delo, ki po svoji kakovosti nikakor ne pripada ženskam, ampak le možem. Seveda žensko delo je znatno ceneje, a je zato tem večji profit. Za ostuden kapitalistični zločin se mora smatrati zaposljevanje žensk v modlarnah, kjer so delavci izpostavljeni neznosnemu prahu, vročini in nevarnostim. Nič manj zločinski ni zaposljevanje ženske v strojarnah. Sicer so tu nekatera dela, katera naj bi smele opravljati ženske, a večina del, ki jih ženske opravljajo, na noben način ne spada v področje žensk.

Žensko delo se vsak dan bolj širi in izpodriva moško delo. V mnogih odelkih raznih industrijskih podjetij, kjer pred par leti še ni bilo nobene delavke, je danes moško delo dočela izginilo. Zato je zadnji čas, da se naši zakonodajalci zdrumijo ter z zakoni omejijo to kapitalistično zločinstvo. Do sedaj se je malo storilo v tem pogledu; le tuptam se je nšel zastopnik vladajočih strank, ki je imel toliko poguma in poštenosti, da se je upal nastopiti proti grabeljivim kapitalistom, pod kojih kontrolo stoji danes ves postavodajni in postavovizvrševalni sistem v Zdr. državah. Le tan, kjer so razredno zavedni delavci prišli do zavedanja v postavodajnih zbornicah, le tom se danes čestokrat razpravlja o brezvestnem početju roparskih kapitalistov. Te razprave o socialnih zlih naše dobe največkrat nimajo takega uspeha, kakor bi bilo treba, ker imajo kapitalistične stranke odločujočo moč, a imajo vsaj to dobro posledico, da postavijo kapitalistične zastopnike pred alternativno, kjer so prisiljeni pokazati svojo barvo in svoje "priateljstvo" do delavcev, katerega imajo polna usta ob vsakih volitvah.

Kakor drugod, tako kapitalisti tudi v Milwaukee niso nič boljši od drugih. Tudi tu žensko delo v znatni meri izpodriva moško. To zadevne razmere v splošnem se ne dosejajo višine nekaterih drugih mest, kakor New Yorka in drugih, a vseeno so kritične dovolj! Sicer žensko delo v Milwaukee usnjarnah gotovo prav nič ne zaostaja za istim drugih mest, ako je celo ne nadkriljuje.

Da se žensko delo odpravi iz teh industrij, hoče izdelati obični ski aretovalec v Milwaukee sodrug Leo Krzycki zakonsko predlogo, katero bodo stavili socialistični zastopniki v državni zakonodaji.

Socialisti na delu.

Socialistični mayor v Schenectady je pred kratkem izdal razglas, da morejo revne družine v mestu kupovati "pea" premog v žakljih po 40 funtov za ceno 10 centov. Ta vseh soc. mestne uprave je največji, kar jih je dosejal dosegal za olajšanje splošne druginje. Navedena cena premoga je celo nižja od one, po kateri prodajajo privatni premozgajevski kupovalci premog na tone. Do sedaj so premozgajevski prodajali premog po neverjetno visokih cenah onim, ki so bili vsled slabih razmer prisiljeni kupovati premog v majhnih količinah. V nekaterih mestih države N. Y. prodajajo premog v majhnih količinah po \$14 tona. Razume se, da so mali odjemalci vsi delavci, katerim razmere ne dopuščajo, da bi mogli kupovati premog na tone. Ako upoštevamo vse to, moramo vedeti, koliko pomeni mestna manipulacija premoga za delavce, zlasti po zimi.

Naprej določena obsodba.

Socialistični tednik "St. Louis Labor" je zadnji teden prinesel ponatis več pisem, iz katerih je razvidno, da je bil poseben vlak za prevoz obsojenih dinamitarjev iz Indianapolis v Leavenworth, Kans., naročen že 19. novembra m. l. torej 40 dni pred izidom obravnave. Na podlagi tega je jasno kot beli dan, da je bila usoda dinamitarjev že naprej določena, kar zlasti poroto, ki je spoznala obtožence krivim, postavlja v luč korupcije, kajti vladni mešetarji jeklenege trusta, gotovo ne bi s tako sigurnostjo že naprej naročili vlak za prevoz, ako bi ne imeli zagotovila od porotnikov, da bodo obsojenci spoznani krivim, neoziraje se na to, ali so res krivi ali ne. — Za kapitaliste pač noben zločin ni prezizkoten.

"Kapitalistična tiranija vzrok nezakonitosti."

Obsodba 32 dinamitarjev v Indianapolis na neverjetno dolg zapor je vzdramila celo največje zaspance v delavskih vrstah ter jih prepričala o resničnosti trditve socialistov, da je ves naš pravosodni sistem udingen v službo kapitalističnih magnatov, ki diktirajo komu in kako naj se deli pravica. Ves proces in sploh vse vladno postopanje od začetka do konca je v tako kričevo nasprotju s pravičnostjo in obstoječimi zakoni, da se zgražajo nad takim početjem celo taki kapitalistično navdahnjeni ljudje, o katerih se ne more reči, da so bili vedno nepristranski.

Vzburil se je celo predsednik ameriške delavske federacije Samuel Gompers iz svojih običajnih protisocialističnih sanj, ko je nastopil pred pravosodnim komitejem zveznega senata. Gompers je namreč prišel pred komite, da za govarja Claytonov predlogo o regulaciji dovoljevanja sodnijskih prepovedi (injunction) v delavskih nesporazumljenjih. Porabil pa je to priliko, da pove svoje mnenje o obsodbi članov železostaybinske unije. Govoril je torej s tribune, raz katere ga je slišal ves kapitalistični svet. Dejal je med drugimi izvajani sledeče: "Brezvestna tiranija onih, ki kontrolirajo ure, plače in delovne pogoje, ter njihova absolutna kontrola postavodajne in sodnijske moči, je tirala stavbinske železarje v njihovo grozno početje proti družbi."

"Šest let se je vodil ta boj. Vse sile organizirane družbe so se uporabljale zoper te moče. Do skrajnosti podle duše so snovali in izdelali načrt, po katerem bi se moglo sodnijske oblasti in postopanje poklicati na pomoč za njihovo uničenje. Pravite, da so se ti možje posluževali prepovedanih metod nasilja in da so celo žrtvovali življenja in vi zavračate njihov načrt, kot elementarno brutalen. Vaša obsodba je za vsakogar, ki je kriv opravičena, toda vprašam vas — ali je bil način, katerega so se posluževali delodajalci, manj pogubonosni za človeštvo in svobodo? Ali mislite, da se sme eden igrati s silami krivice in tiranstva, ne da bi se smel njegov nasprotnik braniti..."

"Zahteval bi od vas odgovora, kako pridejo ljudje, ki verujejo v bratstvo in ameriško državljanstvo do tega, da smatrajo dinamit in grozote za edino jim preinstalo orožje zoper brezvestno tiranijo dolgih ur, plač in slabih delovnih pogojev..."

"Časopisje, telegrafi, telefoni, kabel — vse to je pod kontrolo izkoriščevalcev in se uporablja zoper delavce v njihovemu boju za industrialno izboljšanje. Kako naj potem delavci dobe pravico, ako nimajo moči za zbiranje informacij in zagovorov..."

Njegov govor je bil skozinkoz socialističen in prava uganka je, kako je Gompers prišel do teh iz-

jav, saj se je vendar ponovno izražal, da je socializem nemogoč. Zavračal je samostojno politično akcijo delavcev in zvesto agitiral za eno ali drugo kapitalistično stranko, — zastopnico tistega kapitalističnega sistema, katerega je v svojem zadnjem govoru tako neusmiljeno napadal in obsojal. Do sedaj je Gompers vedno zanikaval razredni boj, a tu pride mahoma na dan s priznanjem razrednih nasprotstev. Ako imajo Gompersove besede sploh kak pomen, ako jih je govoril svest si njihovega pomena in odgovornosti, potem smo lahko gotovi, da je tudi zanj prišla ura spoznanja.

Tudi razne druge delavske organizacije, v katerih se je dosedaj trdovratno odklanjalo priznanje razrednega boja, so sedaj vede ali nevede priznale, da vladajoč boj med kapitalističnimi in delavskimi interesi. Tako je n. pr. Chicaška delavska federacija, ki je znana po svoji reakcionarnosti, sprejela resolucijo, v kateri je razredni boj jasno izražen.

Obsojeni dinamitarji na prostem.

Okrajno zvezino sodišče v Chicagu je dovolilo, da smejo biti vsi obsojenci izpuščeni iz ječe pod varščino za toliko časa, da višja inštanca potrdi ali razveljavi njihovo obsodbo. Varščina za vsakega jetnika znaša \$10.000 za vsako leto ječe.

Rudarska stavka v W. Virginiji.

Stavkujoči rudarji v W. Virginiji vstrajajo kljub vsem neprilicam, dasi je njihov položaj vsled zime naravnost neznošen. Njihovo prepričanje v končno zmago nad tiranskimi premozgajevimi baroni sredi človekovi neomajno. Zadnji čas se je vreme spreobrnilo in žrko solnce vliva rudarjem novo upanje na zmago. Da bi tem lažje vstrajali v svojem boju, so se oprijeli ideje, da zapuste njihove žene in otroci po štrajku prizadeti okraj Kawanah. Socialisti, unionisti in drugi simpatizanti štrajkarjev v Wheeling, Parkersburg in drugih sosednjih mestih so pripravili storiti vse, kar je v njih močeh, da bodo štrajkarji zmagali. Podjetnikom se je posrečilo dobiti nekaj stavkokazov, ki jih stanejo tisoče in tisoče vsak dan, a obratovanje je znatno pomanjkljivo. Na podlagi tega bodo podjetniki prisiljeni podati se prej ali slej.

Vrhovno sodišče države Mississippi je vzdržalo ustavnost zakona o deseturnem dnevnem delu.

Kapitalisti so hoteli ta zakon ovrči, češ, da omejuje osebno svobodo! Kapitalisti, katerih ta zakon itak ne zadene, se presneto malo brigajo za svobodo delavce, kajti delavčeva svoboda je šla po zaslužku kapitalistov že zdavneje rakom žvižgat, ostalo jim je le trdo mezdno suženjstvo, katero se ima po deseturnem zakonu za trohico olajšati. Kapitalisti se potegujejo za svoj profit in ne za svobodo delavcev.

Produkcija petroleja v Z. dr. je znašala pretečeno leto 220 milijonov sodov (sođ—42galonov).

Produkcija to leto je bila za četr milijona sodov manjša od iste l. 1911. Kljub temu da je bila produkcija manjša, je bila njena vrednost vsled podražanja večja od l. 1901. Vrednost lansko-letne produkcije se ceni na \$150 milijonov. Produkcija petroleja v Z. dr. tvori skoraj dve tretjine svetovne uporabe.

KAJ JE S KOLEDARJEM?

V pojasnilo vsem onim, ki so naročili "Soc. družinski koledar", moramo za obžalovanjem priznati dejstvo, da koledar še ni došel dasi je bil odposlan iz Ljubljane že v začetku meseca decembra. Upamo pa, da koledar vsak čag tu, na kar ga takoj odpošljemo vsem naročnikom. Vse prizadete pa prosimo, da še nekoliko potrpe.

Toliko v znanje in vrednost. Upravništvo "Proletarca".

Z našega drugega zbora.

POZDRAV SODR. KRISTANA JUGOSLOV. SOC. KONGRESU V MILWAUKEE, WIS.

Med številnimi pismi in brzojavami, ki so došli na naš II. zbor v Milwaukee, Wis., je došlo tudi pismo sodr. Etbina Kristana iz Ljubljane. Pismo se glasi:

Ljubljana, 12. decembra 1912. Cenjeni zbor!

Resnična notranja potreba mi narekuje željo, da bi se Vaš zbor izvršil in zaključil z najboljšim vspehom, v prid razvoju Vaše zveze, napreduku cele ameriške socialistične stranke in socialističnega proletarijata vsega sveta. Doba, v kateri se shaja Vaš zbor, je važna za vaše notranje probleme, važna pa je tudi za vse narode, zlasti za delavstvo vseh dežel. Zna ni dogodki na Balkanu so razdražili netočnozno celo Evrope; militaristično rožljanje s sabljo se oglašja na vseh koncih in krajih; diplomatske spletakarje se predejo po vseh temnih kotih; vse furi je najnižjega egoizma so na delu, da bi naščevali narod zoper narod, ter pognale delavno ljudstvo za desetletja nazaj. V mednarodni konstelaciji so se izvršile velike in važne izpremembe, ki imajo več ali manj posledice po vsem civiliziranem svetu, najglobokeje pa posegajo v življenje jugoslovanskih narodov. V teh razmerah je neprecenljive važnosti, da doseže delavno ljudstvo teh narodov ono moč, ki mu gre po njegovem številu, po njegovi produktivni sili in po vrednosti njegovega dela.

Ta moment daje Vašemu zboru še večji pomen kakor v normalnih časih, ne glede na to, da so različna uprašanja, o katerih se hoče delavci posvetovati, itak sama po sebi važna. Z vso iskrenostjo vam torej želim, da bi se vam posrečilo prebrsti vse težave in odstraniti vse ovire, ki so že na potu okrepčanju Vaše zveze, in to se vam nedvomno posreči, če vas bodo v Vaših posvetovanjih in sklepkih vodili samo stvarni oziri in če bo med vami do konca živa misel na veliko misljo vsega mednarodnega proletarijata in vseh njegovih delav; torej tudi Jugoslovanske Socialistične zveze v Ameriki.

Obenem čutim še osebno potrebo, da se vam zbranim na zboru, in vsem, ki jih zastopate, iskreno zahvalim za vso prijaznost, s katero ste me ob priliki mojega agitacijskega potovanja po Ameriki sprejemali. Veselilo bi me, če bi mogel biti sam deležen Vaših posvetovanj; to pač ni mogoče, ali v duhu sem med vami, in vsak vspeh, ki ga boste dosegli, me bo veselil kakor vas. Mnogo sreče torej Vašemu delu! Slava socializmu!

Vaš

Etbina Kristan.

Delegatje in drugi navzoči sodrugi so sprejeli to pismo z velikim navdušenjem na znanje. Zbor je nato zaključil, da tajnik pošlje sodrugu Kristanu v imenu zborovalcev primeren odgovor. Ta se glasi:

Dragi sodrug: — Drugi jugoslovanski socialistični zbor, zborujoč v Milwaukee, Wis., Zed. države, je Vaš cenj. list, v katerem izražate svoje misli o sedanjem položaju na Balkanu — z ozirom na delo, katero čaka jugoslovanski proletarjat tokraj in onkraj oceana — prejet z navdušenjem.

Zbor si bo po dani direktivi stavil (Nadaljevanje na 5. strani.)

Naročnina na "Proletarca" znaša po Novem letu

\$2.00 ZA CELO LETO, \$1.00 ZA POL LETA.

Naročnike, zlasti zastopnike o-pozarjamo na to!

DENARNI TRUST

Spisal Karl F. M. Sandberg. — Prevod I. Mošek

(Nadaljevanje.)

25. febr. 1791 je bila ustanovljena prva zvezna banka pod imenom "Bank of United States". Glavnica je znašala 10 milijonov dolarjev in jedno petinko glavnice je posedovala vlada. \$2.000.000 je bilo vloženo v gotovini, ostanek osem milijonov pa v vladnih zadolžnicah. Banka je takoj izdala svoje bankovce, ki so se sprejemali v plačilo davkov in ostalih vladnih prispevkov. Vlada je nalagala v to banko ves denar in plačevala dolgove potom iste. Ali že leta 1811 je banki potekel "charter" in zvezna zbornica ga ni hotela več obnoviti; bankovci so pa kljub temu še eno leto krožili kot denar, nakar jih je kongres dokraj razveljavil. Med tem časom se je ustanovilo več državnih bank in nekatere so poslovale še poprej, predno je propadla zvezna banka. Te banke, ki so bile v svojem bistvu popolnoma privatne, so položile temelj bančnemu sistemu, kakoršen obstoji še danes v Zedinjenih državah. Izdale so svoj papirnat denar, kateri je takrat — kakor še danes — tvoril ogromno večino krožečega menjalnega sredstva v republiki in vlada je s tem denarjem financirala vojno z Anglijo leta 1812. Vlada je zamenjala te privatne bankovce s svojimi bondi — ki so nosili 6% obresti — po 75 do 80 centov na dolar. Banke so jamčile plačljivost svojih bankovcev v kovanem denarju.

Toda dolgo ni moglo tako iti. Treznejše glave na čelu takratne vlade so spoznale, da vlada ne more biti brez svojega lastnega papirnatega denarja. Tako je kongres po vplivu Jeffersona 3. junija 1812 sprejel zakon, kateri je pooblastil vlado, da je izdala svoj prvi papirnat denar. Bile so to takozvane zakladne note (Treasury Notes) v skupnem znesku \$5.000.000, nosile 5-2-5% obresti in veljale so samo za eno leto. Popolne zakonitosti ti vladni bankovci niso imeli; izplačevali so se le tistim upnikom, kateri so jih hoteli sprejeti. Vlada je z njimi jamčila svojja posojila, vlagala jih je na ime vladnega zaklada v privatne banke in sprejemala v izplačilo vsakega vladnega dolga. Prva napaka tega vladnega papirnatega denarja je bila, da je krožil samo v visokih denominacijah, kar so privatne banke takoj izrabile v svojo korist s tem, da so bankovce obdržale v svojih blagajnah kot jamčevino za posojila v njih lastnih banknotah. Na ta način so zakladne note nosile obresti samo bankirjem.

Leto pozneje, — 25. februarja 1813 — je kongres dovolil, da se smejo vladni bankovci ponovno izdati in sicer v še enkrat večjem znesku 10 milijonov dolarjev. Ali topot je bila bankovecem zamajena popolna zakonitost v plačevanju vseh dolgov, ki jih tirja vlada, niso pa imeli veljave za plačevanje zasebnih dolgov. To je bila druga napaka. Po vsej pravici je sodnik Warwick Martin takrat rekel v svoji kritiki o teh bankovcih: "Cela ta je vedno več kakor pa posamezni del. Če zakonitost tega denarja velja za vse ljudstvo vteleseno v vladi, morala bi istotako veljati tudi za vsakega posameznika."

Naslednjega leta 1814 je vlada še dvakrat izdala omenjene bankovce, prvič v znesku 10 in drugič v znesku 25 milijonov dolarjev.

14. februarja 1815 je kongres dovolil naknadno izdajo v znesku 25 milijonov dolarjev in obenem razveljavil vse prej izdane bankovce, kar jih je bilo v cirkulaciji, izvzemši, da se smejo naknadno izdati kot veljavni čim dosepejo v vladno zakladnico. Dalje je ta odredba določala, da se smejo nove zakladne note zamenjati za vladne bonde, ki so nosili 6% obresti. Nadalje, da jih morajo banke izplačati v kovanem denarju, ako so deponirane na ime vladne zakladnice. Razlika med temi bankovci in poprejnimi je bila ta, da nove note niso nosile nikakoršnih obresti, bile so v manjših denominacijah (po \$5, \$10, itd.), vsakdo jih je vsak čas lahko zamenjal za kovan denar in bile so v resnici namenjene za širšo cirkulacijo kot denar. Ti bankovci so torej bili prvi papirnat denar v Zedinjenih državah in bili so tudi prvi bankovci, ki so naleteli na — odpor v zasebnih denarnih krogih. Banke so takoj odrekle vloge od strani vlade, češ da novih not ne morejo izplačati v kovanem denarju. Ljudstvo je rado sprejemalo zakladne note; imele so prednost pred privatnimi banknotami in celo pred kovanim denarjem, kar je še bolj jezilo bankirje. Dokler so mogli bankirji zamenjati svoje malovredne banknote za vladni papir, ki je nosil lepe obresti, bilo je vse dobro; toda, ko je prišel vladni papir krožiti med ljudmi kot denar in ko je vedno bolj izpodiral njih privatni papir, bil je ogenj v strelu. Prvi korak, ki so ga storile banke proti vladi, je bil, da niso hotele več sprejemati zakladnih not. Trgovski krogi, ki so bili že od začetka navezani na banke, so bili prisiljeni od bankirjev, da so istotako odrekli kredit vladnemu papirnatemu denarju. Drugi korak je bil, da so bankirski krogi naprosili kongres, da dovoli charter za novo narodno banko (National Bank).

Po načrtu bankirjev bi nova banka vzela v svoj kapital zakladne note v znesku 15 milijonov dolarjev, vlada bi morala razveljaviti vse ostale zakladne note, kar jih je krožilo kot denar in banka bi morala jmeti za dobo dvajsetih let izključni monopol za izdavanje vsega papirnatega denarja. Za ta privilegij bi banka plačala vladi poldrugi milijon dolarjev.

Zvezna zbornica, katera je že od začetka — kakor še danes — zvesto služila zasebnim interesom, je ta načrt takoj v zakonila, toda tedanji predsednik Madison je zakon vetiral, ker je naprotoval, da bi zakladne note tvorile del glavnice; kongres je pa dotično klavzulo spremenil v toliko, da je zakladne note nadomestil z vladnimi bondi v znesku 28 milijonov dolarjev in zakon je bil v

drugič sprejet proti predsednikovem vetu. S tem zakonom so bile razveljavljene vse prejšnje določbe glede naknadnega izdavanja zakladnih not z leta 1815. Ali na veliko nevoljo gospodarjev nove banke zakladne note niso se vračale v vladno zakladnico, da bi bile uničene, temveč so krožile naprej kot denar. Ker je to bilo proti dobičku nove banke, prišel je ukaz iz tabora bankirjev, da vladnega papirja mora biti na vsak način konec. Tajnik vladnega zaklada se je hitro udal in odrekel je zakladnim notam veljavo, češ da jih ne sprejme več v plačilo carinskega tarifa na uvoz. S tem je tajnik povzročil sodno pravdo in razsodba sodnika se je glasila, da zakladne note so zakonit denar za vse, zakar jih je vlada naredila plačljive. Po tej rozsodbi so note še nekaj časa cirkulirale med ljudstvom, ker je pa nova banka le preveč robnela, bil je kongres končno prisiljen sprejeti nov zakon, po katerem so zakladne note izgubile brez malega vso veljavo. Ljudje so jih pričeli zavračati in bankirji so triumfovali.

Nova narodna banka je dobila charter 10. aprila 1816; glavnica je znašala 35 milijonov dolarjev (28 milijonov je bilo v vladnih bondih, 7 milijonov pa v kovanem denarju in banknotah). Vlada je kupila za 7 milijonov dolarjev deležev, vsledčesar je banka dovolila, da je smela vlada imenovati pet direktorjev (izmed 25). Bankovci, ki jih je izdala banka, imeli so popolno veljavo za plačevanje vseh javnih prispevkov. Zakon, kateri je v temelju banko, je določal, da vlada iz te banke ne sme posoditi več kakor \$100.000.

Banki pa to ni ugajalo in kongres je kmalu prekladal dotično določbo, nakar je tajnik vladnega zaklada leta 1821 najel posojilo v znesku 8 milijonov dolarjev proti 5% obrestim. Tako je prva narodna banka lepo vrsto let kontrolirala denarni sistem ameriškega ljudstva, tiskala ves papirnat denar in izjemala vladno blagajno, kolikor se ji je poljubilo.

Toda prijatelji ljudskih pravic niso medtem spali. Predsednik Andrew Jackson je prvi pozdignil protivni glas leta 1829, ko je v svoji poslanici na reprezentativno zbornico odkrito izjavil, da narodna banka ni zadostila svojemu namenu glede izdavanja papirnatega denarja, vsledčesar mora ta posel zopet prevzeti vlada. Priporočal je zbornici, da odredi banki nadaljni charter, kadar prvi poteče. Ker je pa banka imela večino svojih pristašev v kongresu, je zadnji 1. 1832 dovolil nov charter za dobo nadaljnjih dvajset let. Predsednik Jackson je naravno zakon vetiral in ker zbornica ni mogla spraviti skupaj dvjetritinske večine, je Jacksonovo veto topot obveljal.

Banka je pa imela še štiri leta časa predno je potekel stari charter in šla je takoj na delo, da porazi Jacksona pri bodočih volitvah. Vnela se je vroča politična borba. Na eni strani je bila narodna banka s tolopo zasebnih koristolovcev — predhodnikov sedanjih kapitalistov —, ki so zahtevali, da banka še v nadalje kontrolira denarno stanje republike, a na drugi strani je pa bil Andrew s svojo stranko treznomislečih državljanov, ki so zahtevali, da edinole vlada mora imeti absolutno kontrolo v izdavanju papirnatega denarja. V pokritje kampanjskih stroškov in za podkupovanje časopisja je narodna banka trčila poleg svojega denarja tudi vladni denar, kateri je bil naložen v banki (okrog 40 milijonov). Jackson je tedaj sklenil, da mora vlada dvigniti svoj denar iz banke. Po charterju je zamogel to storiti le tajnik zaklada; toda tedanji tajnik ni hotel izvršiti predsednikovega ukaza. (V celi zgodovini Zedinjenih držav vidimo, da je med tajnikom vladnega zaklada in privatnimi bogataškimi krogi vladala najlepša harmonija in da so slednji vselej skrbeli, da je to mesto dobil njih zaupni pristaš, na katerega so se lahko vselej zanesli.) Predsednik Jackson je pa ubral drugo pot. Odstavil je zakladnega tajnika in na njegovo mesto je postavil zanesljivega moža, kateri je ugodil Jacksonovi zahtevi in 1. oktobra 1833 dvignil ves denar do centa iz narodne banke. Banka je kljub temu zapravila tri milijone dolarjev, da bi porazila Jacksona, ali opravila ni nič. Andrew Jackson je bil ponovno izvoljen predsednikom z velikansko večino in narodna banka je leta 1836 prenehala eksistirati.

Ljudstvo z Jacksonom na čelu je sicer zmagovalo, ampak kongres je pa še ostal večalimani pod vplivom bankirjev. Ker vlada ni imela svojega denarnega zavoda, ni imela kam naložiti gotovine. Jackson je toplo priporočal kongresu, da naj vzakoni vladni bančni sistem, ali večina zastopnikov obeh zbornicah se je temu protivila. Vsed tega je bila vlada primorana deponirati svoj denar v raznih državnih bankah, ki so tisti čas rasle kot gobe po dežju. Kongres je sprejel tozadnji zakon, da je smela vlada stopiti v zvezo z državnimi bankami kakor z bivšo narodno banko, toda pod sledečimi pogoji: vsako dvignjeno denarno svoto morajo banke izplačati v kovanem denarju; državnemu tajniku morajo predložiti vsak teden poročilo o poslovnem stanju in plačati morajo 2% od vsega vladnega denarja, kar je vložena v bankah in če prekaša jedno četrtino njih kapitala.

(Dalje.)

John D. Rockefeller in Pierpont Morgan

kontrolirata okrog 40 milijard dolarjev v industrijskih vrednostih, kar znaša več kot eno tretjino vsega narodnega bogatstva v Z. dr. Prebivalstvo, zlasti odločujoče delavske mase, pa morajo biti nedvomno mnenja, da je doela prav, ako dva človeka kontrolirata tako ogromen del premoženja, dočim milioni in milioni nimajo drugega kot svoje golem delavne roke. Ako bi delci drugače mislili, potem ne bi kar tjavendan glasovali za kandidate onih strank, ki dovoljujejo tako krivično delitev.

Iz naselbin.

Chicago, Ill. v jan. 1913.

"Amerikanski Slovencec" v teoriji in praksi.

Am. Slovencec se proglašja za edinega načelnega zagovornika katoliške cerkve, kateri želi v pisani besedi oznanjevati Kristove nauke in ohraniti v slovenskem ljudstvu v Ameriki katoliško vero. Socialisti, ki se pečajo z gospodarskimi in političnimi uprašanji, bi se ne pečali nikdar z Am. Slovencec, če bi se v resnici držal svojih načel in svojega dela, katerega smatra, da je poklican, da ga izvršuje z ozirom na verska uprašanja med Slovenci v Ameriki. Ali Am. Slovencec se ne drži svojega dela, svojega "poklica", in ni dosleden v svojih načelih, ampak pobija v praksi to, kar zagovarja v teoriji; uči eno — in uči drugo, ki je popolnoma v nasprotju s prvim. Zato bo popolnoma na mestu, če se včasih popečemo z njim in ga pokažemo javnosti v pravi luči.

Am. Slovencec prinaša v uvodnikih od časa do časa odlomke iz evangelija, iz česar se lahko sklepa, da je njemu glavna naloga, da osveteži nauke, ki jih je učil Krst in njegovi učenci, z namenom, da bi se ljudstvo ravnalo po teh naukih. Če bi Am. Slovencec prinašal same svetopisemske odlomke in jih tolmačil v pridigah; če bi prinašal novice in razprave tičooče se cerkve, bi bilo vse v redu. Ali predali Amerikanskega Slovenceca so večji, nego je grádiva, katero se porodi v glavah razlagateljev sv. pisma vsak teden — in kar je še več, mesnati in pod koto krvavi — na grešni zemlji živeti — uredniki Amer. Slovencec, se ne marajo zadovoljiti samo s članki posmrtnih vsebine, ampak žele imeti v listu, ki naj bi bil le za posmrtna navodila praktičnim katolikom, tudi besede o realnem življenju. In oh kako hitro se zavedajo ljudje posmrtnosti, da so v Ameriki, kjer je toliko svobode v govoru in pisavi... Ta hip pa ima realno življenje svoj plen; kajti kakor hitro se podajo ljudje posmrtnosti na realna tla, nastanejo duševni karamboli, ki delajo nesoglasje. Kar so preje teoretično zagovarjali, na realnih tleh pobijajo, ali pa so napravili rečem, katere bi moral praktičen katolik izvrševati in zagovarjati — pasivni.

Pa pogledimo te duševne karambole, ki jih uganja A. S. vsak čas, ko napada socialiste od bližje.

Amer. Slovencec naloga je, kakor je soditi po uvodnikih in svojem proglašenem načelu, da spravi kar največ svojih "braveev" v nebesa, to se pravi posmrtna nebesa. Kdor ima smisel za lepoto, o kateri se govori, da je tam gori, ta se gotovo ne more protiviti delu, ki si ga je nadel A. S., da to doseže za svoje ljudi. Kdor pa ne verjame v posmrtna nebesa, ta gotovo ne more škoditi s svojo ljubosumnostjo ljudem, ki žele priti tje. Toda vprašanje je drugo. Vsak kristjan ve, da kdor hoče računati na nebesa, mora najprej živeti kakor se spodbí: pošteno in po predpisih naukov kat. cerkve! Kako pa naj živi človek po predpisih kat. cerkve v državi, kjer delajo predpise o življenju, kapitalisti? Kapitalisti so uveljavili take predpise, da se po njih mnogo lažje služi (po izrazu A. S.) hudiču in peklu, nego pa nebesom. V kapitalistični državi se moramo ravnati — in to ne samo nezaželjeni socialisti, nego tudi razni Sojarji, Kranjci, Jeglič in sam Sarto — po predpisih, ki nam jih diktira kapitalistični sistem. To mogoče eden ali drugi od teh, za se dobro ve. — Boga pustimo pri miru, kajti on ni ničesar zakrivil, pač pa je dal — kakor pravi včasih tudi A. S. sam v uvodniku — človeku pamet in voljo, da si ustvarja boljše udobnosti za življenje. A čujte kaj se zgodi! Tu so socialisti, ki bi radi — da rabimo Sojarjev izraz — ustvarili raj na zemlji, ki bi radi ustvarili predpise, po katerih bi se laglje — po verskih načelih — služilo nebesom; pa pride Sojar, Kranjc & Co., ki pišejo teoretične članke v Amer. Slovencec z namenom, da pridejo njega "bravei" v nebesa, pa zabavljajo čez socialiste, ki hočejo ustvariti take predpise in pogoje, da bi njih bravei v resnici lahko računali na posmrtna nebesa. — Ali je njih logika res tako vihrava, da mislijo, da človek la-

glje služi za nebesa v slabih gospodarskih razmerah, v mizeriji in pomanjkanju? — Če je temu tako, potem je logično samo eno: — ne en katoliški škof, niti papež sam, ne bodo nikdar videli nebes! — kajti oni ne žive v gospodarski mizeriji.

Če gospodje okrog A. S. vzdrže to teorijo za navadne lajke — katoličane, mora biti ista teorija vzdržljiva tudi za papeža, vsled česar je potem izključeno, da bi papež prišel v nebesa. Ampak mi jih mu privoščimo!

Peta božja zapoved pravi: Ne ubijaj! — Kdor ubija, ta po naukih kat. cerkve, ne bo videl nebes. Dober nauk! Tudi ta nauk je gotovo videl svoj čas luč v predalih A. S. in mi, ki vjamemo v vrednost tega reka, se nismo nikdar zgražali nad tem čitvom, ki je prišlo v uvodniku A. S. Ali časi duševnih karambolov niso izostali. Slučaj je hotel imeti zopet svoje realno žrtev posmrtnih "nebesarjev".

Na Balkanu je izbruhnila vojna. Socialisti po vsem svetu so vzdignili svoj glas proti vojni na Balkanu, kajti na Balkanu se je ta zapoved kršila dvestotisočkrat. Ali A. S., ki je svoječasno, ko ni bilo nobene vojne nevarnosti, pisal v uvodniku ne ubijaj! ni črnil, ko je izbruhnila vojna, niti besediče proti vojni, pač pa napada pri vsaki priliki, kjer le more, socialiste, ki protestirajo proti vojni in tako brani satanski sistem, ki omogočuje, da njegovi "bravei" ne bodo mogli v nebesa; kajti po sv. pismu bodo kaznovani ne samo tisti, ki se moritve udeležijo faktično, ampak tudi tisti, ki drže za časa vojne križem roke, kar znači, da moritve odobravajo! Čitatelji Am. Slov., ako bi vedeli, kako slabe dušne pastirje imajo okrog sebe, kateri jih vodijo (ako se postavimo na stališče uvodnih člankov v A. S.) direktno hudiču v roke — bi gotovo temeljito pomedli s to sodrogo in jo zapodili v Joliet's Steel Mills. Po zdravi človeški logiki stvar stoji neovržno glede A. S. in njegovih ljudi tako-le:

Če je hudič — mu nihče bolj zvesto ne služi nego ljudje, ki pišejo A. S., — če so pa nebesa, jim pa nihče bolje ne služi nego socialisti, ki uveljavljajo Kristove nauke vedno in povsod, da bi ljudje, ki verujejo v posmrtna nebesa, lahko prišli v nje brez takih mameinkov kot so pisarji okrog A. S., ki uče eno, a prakticirajo drugo.

Amerikanskega Slovencec praktična naloga ni, da bi spravil koga v nebesa na onem svetu, pač pa da obdrže lakaji rim. hierarhije nebesa zase že na tem svetu. Zato pa morajo v eni sapi pridigovati o nebesih na onem svetu, tistim pa, ki žele kaj praktičnega za delavca na tem svetu, mečejo pa polena pod noge, kajti dobro vedo, da kadar bo delavstvo spregledalo, bo dalo vsem takim duševnim voditeljem a la Sojar in Kranjc krepko moralno in fizično brcno ter ju poslalo v tovarno, da si služijo svoj kruh v potu svojega obraza!

Sojar in Kranjc z Amerikanskim Slovencec vred služijo — s teološkega stališča — hudiču, s človeškega in socialnega stališča pa so golo orodje kapitalističnega sistema, ki odobravajo vse gorje na svetu in katerega barbarski karakter se v par kolonah opisati ne da. Najenostavnejši izraz za te vrste ljudi so troti v človeški družbi.

Naša naloga kot čebel — delavcev pa je, da rojimo in da pomučimo nepotrebne trote, ki se žive ob delu naših rok, ven, da gredo delat ali pa poerkajo lakote. Ko se to zgodi, tedaj bo delavec svobodni; zasijala bo zarja gospodarske in osebne svobode, nastala bo ljubezen in bratstvo!

Delavec.

Superior, Wyo. — Sicer čitam več časopisov in tudi vašega sem dobil parkrat v roke in priznati moram, da se mi tako dopade, da vam tukaj pošiljam letoletno naročnino; no, pa recimo, tudi zato, ker je vaš list "lažnik" in "neprijatelj delavcev", kakor ga naziva koncentrdnar v New Yorku. Seveda on sam in njegov list sta pa največja prijatelja delavcev in pravih delavskih organizacij! yes, šur! Od same ljubezni in prijateljstva do delavcev se kar topi. Doela je pozabil dosedaj ome-

niti, da je on za svoje prijatelje vo in ljubezen mastno plačan, da negova ljubezen do delavcev le tako daleč sega kakor sega dolar in nič dlje.

Gospodje v New Yorku pa mislijo, da smo delavci še vedno tako nevedni in da si bomo pustili nametati peska v oči, kakor smo se ga pustili enkrat. Tisti časi so precej minuli, ko si je bilo mogoče na račun delavske nevednosti dovoljevati vsakovrstne neslane laži z delavci. Zapomni naj si to! Tudi jaz sem eden izmed njegovih naročnikov, a kakor hitro mi naročnina poteče, potem — adijo za zmeraj. Tako bo napravil vsak drag član S. N. P. J., ki je redno zaveden delavec, sicer se ne more imenovati zavednega. Dolžnost vsakega delavca je, da popira jisti list, ki podpira in zagovarja delavce, ne pa list, ki zagovarja in agitira za delavske izkoriščevalce — kapitaliste!

Pozdrav vsem razrednozavednim slov. delavcem, tebi "Proletarec" pa dosti novih naročnikov.

Frank Tomine.

PAVEL GOLIK IN NJEGOVI SLUČAJ.

Aurora, Minn. — Zelo težko se pripravim k pisanju, da sporočim nekaj važnih zadev v naš delavski list "Proletarec". Čakal sem, da se kateri drugi naš sodrugov po Mesaba Range-u oglasi, a ker vsi molče kot grobovi, sem primoran sam prijeti za pero in poročati o stvareh, ki mi leže na sredu.

Čital sem v našem lokalnem listu, da so imeli slovenski, kakor tudi delavci drugih narodnosti, ve lik protestni shod na Ely in na Chisholmu. Ti shodi so bili skliani z namenom, da se protestira proti zakonu glede telesnih poškodb delavcev. Minnesotska zakonodaja namreč namerava sprejeti zakon, kakor se govori in piše, po katerem bo poškodovan delavec dobil določeno odškodnino za svojo poškodbo, ne da bi se mu bilo treba tožiti zanjo. Slabo pri tej nameravi postavi pa je to, da bodo delavci, ki so ameriški državljanji, več dobili kakor pa oni delavci, ki še niso državljanji Seveda je še veliko vprašanje, če bo ta zakon sploh sprejet.

Na zgoraj omenjenih shodih so nastopili razni govorniki, katerim se ubogi trpin — delavec "smili", da točijo krokodilove solze zaradi njegovega slabega položaja. Eden izmed teh in onih, ki noč in dan študirajo, "kako bi zboljšali trepečnemu delavstvu njegove bedne razmere", je Ljubo Bogičević iz Dulutha. Temu človeku se hrvatski in slovenski delavci tako "smilijo", da je prišel na lastne stroške na Ely in Chisholm, samo da bi pomagal delavcem, ozioroma, da bi jih obvaroval pred nameranim zakonom o oškodnini v slučaju poškodb.

Da pa bodo naši slovenski delavci v Minnesoti malo bolj poznali tega gospoda Bogičevića, ga hočem nekoliko natančneje opisati ter jim tako dpreti oči, da bodo sprevideli, koliko ljubezni in usmiljenja ima ta gospod do slovenskih in hrvatskih delavcev in da je vsa njegova ljubezen le oštudno koristolovstvo in nič drugega.

Ljubo Bogičević je rodom Hrvat in biva v Ameriki komaj štiri leta. V Duluth je prišel pred tremi leti. Ves ta čas se peča s tem, da lovi po Duluthskih ulicah ponesrečene hrvatske delavce ter jih vodi k advokatu, ki dvigujejo tožbe proti kompanijam, kjer so bili isti ponesrečeni. Pri obravnava njih služi potem za tolmača. Vse to bi nazadnje ne bilo nič slabega, ako bi ta človek jemal kak ozir na ponesrečene delavce. Za svoje tolmačenje nima stalne cene, temveč se njegove cene spreminjajo po dnevnem kurzu; čim več more iz katerega izprežati, temveč izpreša. Tudi polovico iztožene svote je pripravljen vzeti ali celo več. Svoje mešetarenje hoče imeti prav po judovsko plačano, ne oziraje se na to koliko dobi pohabljen delavec za svojo poškodbo, ako sploh kaj dobi ali ne, samo da se njegova malha napolni. In to je v očeh vsakega treznega človeka lumparija prve vrste. Dolžnost vsakega razrednozavednega delavca je, da skuša obvarovati svoje nesrečne tovariše takih pijavk.

Prve čase svojega bivanja v Duluthu je mešetaril samo z hrvatskimi ponesrečenimi delavci. A ker je nekatere izmed svojih žrtvo-

odrl prav do kosti, so mu Hrvatje začeli obračati hrbet, kajti spoznali so, da je Bogičević pijavka prve vrste. Da nadomesti izgubo med Hrvatmi, se je sedaj lotil Slovencev. Zato si hoče na razne načine pridobiti med slov. delavci zaupanja in ugleda. Eden izmed trikov v tej smeri so bili tudi omenjeni srodi. Človek Bogičević ve vrste v obeh delavcih nima pravice, da nastopa za koristi delavcev; kajti naš slučaj pomeni ravno toliko, kakor da bi se volkovi potegovali za varnost in koristi ovac. Stran torej s takimi voditelji!

Ago gospod Bogičević misli, da bomo mi slovenski delavci zanj molzne krvavice, se prav pošteno moti, kajti mi dobro uvidevamo kam pes tace molli. Dasi nas tukajšnji lokalni list molči kot grob, mi vseeno vemo, česa je Božičević zmožen. Ena njegovih žrtev je hrvaški delavec Pavel Golik, o katerem je na dolgo poročal "Duluth Evening Herald", dne 23. decembra. Goliku je sodišče priznalo \$1.100 za njegovo poškodbo, a od te svote ni dobil niti centa. In isti Božičević je pri tem ropu igral važno vlogo!

Ali je naš lokalni list, katerega geslo je podučevati slovenske delavce, kaj o tem sporočil? Niti besedice ne! Še celo reklamo dela Bogičeviću ob vsaki priliki.

Ali ni že čas, da se slovenski delavci zbude iz trdega spanja? Skrajni čas je, da se otresem neznanega izkoriščanja in obrnemo hrbet vsem izkoriščevalcem in vsem onim listom, ki pomagajo izkoriščati uboge delavce.

Delavci v Minnesoti! Vi ste prepozno vstali! Vaš protest bi se moral vršiti dne 5. novembra ob času volitev zastopnikov v državno zakonodajno. Ako bi vi poslali tja moše, ki ne stojte v službi vaših izkoriščevalcev, bi ti v vašem imenu protestirali zoper vsako krivico, ki se vam godi. Ob enem bi pa tudi gledali, da se sprejmejo taki zakoni, od katerih bi imeli delavci res kaj korist.

Našemu lokalnemu listu N. V. pa svetujemo, da prične živahno agitacijo za Slov. zavetišče, ker bomo isto v kratkem potrebovali za žrtve Bogičevića in njegovih agentov. Za vzgled si vzemimo Pavla Golika, ki je sedaj odvisen od milosti drugih.

Ker je naš lokalni list molčal, kot da ni, vam pošiljam izrezek iz "Duluth Herald", ki poroča natanko o žalostni Golikovi usodi. Siguren sem, da bo "Proletarec" brez strahu in ozirov prinesel primeren posnetek, na podlagi katerega bodo slovenski delavci v Minnesoti spoznali, koliko ljubezni imajo razni po imenu voditelji do delavca trpina.

Podzdrav vsem razrednozavednim delavcem, "Proletarec" pa kar največ novih naročnikov. — Louis Nosse.

(Dostavek uredništva.) Pavel Golik je bil pred tremi leti vslužbenec kontraktnega podjetja na Messaba range-u Erikson & Long. 29. junija 1909 se je ponorečil pri delu. Zadolbil je težke poškodbe na nogi. Da bi dobil od kompanije odškodnino, se je napotil v Duluth, da ondi najame advokata. Najprvo se je oglasil pri okrajnemu odvetniku J. H. Nortonu. Toda izročil mu ni svoje zadeve. Odsel je v nek hrvaški ali slovenski (Austrian) "boarding house", kjer se je sešel z Ljubo Božičevićem, ki ga je začel nagovarjati, da naj njemu (Božičeviću) prepusti zadevo, da ga bo omljal k "najboljšemu" advokatu v mestu. Golik se je dal pregovoriti in odšla sta skupaj k advokatu De La Motte, kojega agent je bil tedaj Bogičević.

De La Motte je napisal kontrakt da dobi on (advokat) polovico izterjane svote, a da se od Golikove polovice odračunajo vsi drugi stroški. Golik je naredil na ta kontrakt podpisna znamenja, ker ne zna pisati, in tožba se je pričela. Sodišče je pripoznalo Goliku za njegovo poškodbo \$1.100. Proces je bil dvakrat na vrhovnem državnem sodišču in je bil obkrajnato dobljen. Meseca februarja 1910 je porota priznala odškodnino z obrestmi vred od časa poškodbe do tedaj v skupnem znesku \$1.253.30.

Od te svote je advokat De La Motte vzlet polovico, kakor določa kontrakt. Golik sedaj trdi, da on takega kontrakta ni podpisal, temveč, da je podpisal kontrakt le za 10% od dobljene svote in da o kakih stroških ni bilo govora. Bogičević, ki je zapustil advoka-

ta De La Motte in si izbral drugega, je izpovedal pred sodiščem, da je bil kontrakt tako narejen, da dobi Golik polovico odškodnine in advokat polovico, potem ko so bili že vsi drugi stroški poravnani. A kontrakt je podpisan in veljaven.

Drugo polovico iztožena odškodnina so pa požrli sodnijski stroški \$226.30 in tirjatve štirih zdravnikov, ki so nastopali v procesu kot izvedenci. Njihov bil je znašal \$464.20. Tako Goliku ni ostalo niti centa.

Božičevića lumparija pa obstaja še posebno v tem, da je šel k omenjenim zdravnikom s pozivom, da naj mu izročijo svoje terjatve glede Golika, češ, da jih bo on izkolektal brezplačno. Zdravniki niso slabega misleč, so mu izročili terjatve. Bogičević je s pomočjo svojega advokata Goldberga zvišal zdravniške terjatve od 25.00 na \$104.30 vsako. Na ta način je Božičević ocaignil nesrečnega Golika za nekako \$280.00 povrhu vsega onega, kar je dobil od advokata De La Motte. Razume se, da zdravnik niso dobili več kakor \$25.00 vsak, razven enega, ki je zdravil Golika, ki ima po vsem procesu še dolg. Odvisen ej od milošine drugih.

Da je ta zastarani proces prišel zopet na dan, temu je vzrok to, da so "Associated charities" vložile tožbo zoper advokata De La Motte za povrnitev dela odškodnine, ki jo je prejel od Golika. Tozadefna obravnava se je vršila 21. zadnjega meseca in tu so prišli vsi žalostni in obojanja vredni fakti na dan. Okolnosti, ki obdajajo Golikov slučaj, so tako kričeče, da je postal Golikov slučaj prava senzacija za juristične kroge v Duluthu.

Golik ima v Hrvaškem ženo in otroka. Star je 38 let. V Ameriki je šest let. Pohabljen je za vedno.

Fakta so tu in delavci naj sodijo sami!

Little Falls, N. Y. — Sporočiti hočem nekoliko, kako se imamo v tej naselbini, iz katere se je do sedaj malo popisovalo. Kakor je "Proletarec" že natanko poročal, smo imeli štrajk v tukajšnjih predilnicah. Prišel se je 9. oktobra in se je končal v ponedeljek, 6. t. m., ko so šli štrajkarji zopet na delo. Dasi je bilo veliko stavkokazov med delavci, je bil štrajk vseeno dobljen. Kar pa je posebno žalostno, pa je to, da so se tudi med slovenskimi delavci dobile take osebe, ki se niso sramovali ponizati se na najnižjo stopinjo izdajalstva! Kar je vsekakor zelo žalostna slika za "Glas Naroda", ki je tu najbolj razširjen. No, zato se ni prav nič čuditi! Kako moramo zahtevati, da bo boljši, ako je njihov voditelj — "Glas Naroda" sam skeb in zagovarja skebstvo. Take so pač posledice, ki jih pušča za seboj naš "vrli" dnevnik! Sramota!

Sploh se pa delavci v tej naselbini zelo malo zavedajo, bolje rečeno, nič se ne zavedajo! Samo tarnajo in zdihujejo, da bi si pomagali na kak način, da bi se organizirali, o tem nimajo pojma, sploh ne vedo kako in kaj bi začeli. Tu je prilika, da "Gl. Nar." pokaže svojo ljubezen do delavcev!

Omenim naj še to-le: Takoj, ko se je začel štrajk, je tukajšnji irski župnik sklical duhovnike skupaj za vsako narodnost, tudi za Slovence, da bi tako posredovali pri štrajku. Dasi ni tukaj slov. duhovnika, se je takoj znašel eden med nami, sedaj pa, ko je advent tu, ga pa ni. Za Veliko noč bo pa zopet treba prositi in dolarje zbirati, ako bodo hoteli, da pride. Čudno, sedaj pa ko je šlo za stvar, ki ga ne briga, je pa lahko kar takoj prišel. All so morda kapitalisti trpeli tiste stroške, da jim je prišel na pomoč?

Tu vam pošiljam \$2.00 za dva nova naročnika. Sicer je malo, ali v tukajšnjih razmerah je težko kaj dobiti. Vseeno pa ne odnehaj! Po vseh svojih močeh hočem agitirati za "Proletarec", ker sem prepričan, da le "Proletarec" more ljudi zbuditi iz sedanjega spanja brezozirnosti in nevednosti!

G. N. pa naj le še naprej spuščja svoje bombe na socialiste, ker to bombe socializmu le koristijo. Poleg tega pa tudi pomagajo ljudem do spoznanja, da je G. N. rezilo na dva kraja; kjer mu bolj nose, tam pa reže. — S soc. pozdravom, Martin Penich.

Jenny Lind, Ark. — Zopet se moram oglasiti, ker vidim kako G. N. laže, zavija in napada razredno zavedne in organizirane delavce in njihove organizacije ter hoče s tem razredi, kar so si delavci ustvarili s trudom in žrtvami, raztrdi. Ako bi slov. delavci po naselbinah posnemali njegov vzgled, potem bi gotovo ne bilo nobene slege in prijateljstva med njimi ter tudi napredka ne! Če bi na primer pri nas tako delali: ruvali in lagali eden čez drugega, potem bi naša naselbina ne imela danes takega lepega društvenega doma kakor ga ima. Dasi nas je tu le kakih 200 slovenskih delavcev, smo s složnim nastopom dosegli "Dom", kakršnega nimajo naselbine, kjer je po dvakrat, trikrat in še večkrat več Slovencev.

Komaj je bila dvorana za silo gotova smo priredili skupno veselico. Vspelj je tako lep, da bomo poravnali ves dolg na dvorani, dasi je bilo pred veselico še nad polovico dolga.

Morda se bo G. N. jezil, zakaj ga nismo vprašali, kakšno ime naj damo novemu domu! Ve pa naj da njegovo intriganstvo in napadljiv zavijanje niso uspela v naši naselbini, kajti med vsemi tukajšnjimi društvi vlada najlepša sloga in sporazumljenje. To potrdi dvorana sama, kajti v ospredju visi šest čarterjev; pet od njih se nanaša na pet podpornih društev, pripadajočih k petim različnim podpornim organizacijam. Šesti se pa nanaša na socialistični klub, št. 83 J. S. Z. v Jenny Lind, Ark.

Najbolj smešno pa je, da hoče skebska gospoda v New Yorku nekaj govoriti o skebstvu in nas poučevati, kdo je skeb in kdo ni. Seveda, radi bi se zmazali iz svojega skebstva, pa se ne boste. Socialisti so vam otrgali krinko iz obrazu in slovenski delavci vas sedaj poznajo kot slab denar. Zato najbolje naredite ako še kar naprej spite v blazinah svojega koristolovskega skebstva toliko časa, da bodo vam delavci dali že zdavnaj zasluženo breo!

Kar se tiče dopisov v G. N. so pa vsi tisti brez podpisa, ki izražajo nasprotno mnenje. Zakaj ne pridejo na dan s podpisi, kakor prihajamo mi! Nedvomno imajo toliko masla na glavi, da se ne upajo na dan s svojim imenom, temveč se skrivajo za uredniški hrbet. Na dopise brez podpisa se mi zavedni delavci oziramo kakor na lanski sneg; kajti takih dopisov vsak urednik sam lahko naredi po par sto, ako treba.

Svojo skrb naj G. N. prihrani za kaj drugega kakor je S. N. P. J. Ako ne bo kaj prav, bomo člani že sami obračunali s krivici in gotovo ne bomo hodili vas klicati na pomoč. Ako so si člani ustvarili tako veliko organizacijo brez New Yorka in celo klub nasprotstvu, tedaj bomo nedvomno zmorni narediti red v jednoti, ako bi ga kdo zapravil.

Ako G. N. govori o oblakih, potem najbrže misli svoje, kajti drugih takih danes ni. Od vseh njegovih napadov in groženj imata S. N. P. J. in socializem največ dobička; vsaj pri nas je tako; gotovo pa tudi po drugih naselbinah ni drugače.

K sklepu naj omenim še, da so nas posetili na naši prvi veselici naši slovenski tovariši iz Huntingtona, za kar jim bodi tu izrečeno priznanje in zahvala, zlasti še govorniku!

Ob tej priliki vam tudi vse sodruge našega kluba, da se polnoštevilno udeležijo prihodnje seje, ki se vrši 19. jan. ob 9. uri dopoldan v naši društveni dvorani.

S socialističnim pozdravom Fr. Porenta, tajnik š. k. št. 83.

West Mineral, Kansas. — Gl. odboru S. D. P. Z. — Mi člani društva "Sokol", šte. 21. S. D. P. Z., zbrani na redni mesečni seji, dne 22. decembra, odločno protestiramo proti listu "Glas Naroda" kot glasilu S. D. P. Z. Žaliti mora čut ponosa vsakega delavca in člana naše organizacije, ako ostane "Glas Naroda" še naprej "glasilo" S. D. P. Z. Čut naše zavednosti in solidarnosti zahteva, da pozivljamo gl. odbor S. D. P. Z., da stori vse potrebne korake, da preneha biti G. N. glasilu naše napredne organizacije. Na mesto njega naj postane "glasilo" list, ki je v resnici delavski, ki se bori neustrašeno za koristi in napredok delavcev, ne pa tak skebski in pravemu delavskemu napredku sovražni list, kakor je "Glas Naroda", ki je samo po imenu de-

lavskilist, v resnici je pa ravno nasprotno. Zato naj se odstrani iz naše organizacije, kajti mi nečemo podpirati skebskega blaga, ker smo razredno zavedni delavci.

Za društvo "Sokol", šte. 21. S. D. P. Z.:

Fr. Drensek, pred.; John Goršek, tajnik, Fr. Kuder, blagajnik.

Casselman, Pa. — Ker vaš uredniški koš ni tako požrešni kot je koš G. N., upam, da bo ta dopis zagledal beli dan.

Zopet je izginilo leto in ž njo mnogo neizpoljenih načrtov našega razreda. Priroda se bo začela zopet kmalu probujati, radi tega je tudi za nas čas, da se poprimemo našega dela z večjo energijo in požrtvalnostjo. Kadar slišim glasove ljudi, se mi zdi, da prepevajo o svobodi in zahtevajo novo dobo — novo življenje — dobo socializma. Da je to resnica, evo vam dokaz:

Pred kratkim časom se je organiziral nov soc. klub v naselbini Garrett. Namen kluba je izobrazba in pridobitev delavce — trpine za razredni boj.

Prvo delo tega kluba je bilo, da pokaže solidarnost in vzajemnost napram delavcem, ki niso še organizirani. To delo je izvršil na Silvestrov večer na shodu v Casselmanu. Iz dveh krajev so prišli delavci pozdravljat to novo rojeno dete. Največja korporativna udeležba je prišla iz Franklin. Posetilo nas je pevsko društvo "Bled" ter zapelo več delavskih pesmi pod vodstvom pevovodje Ig. Hude-ta. Prisrčna vam hvala! Tebi Hude pa: vstrajaj med ljudmi, ki so v resnici za napredok, le na ta način so dosegljivi tvoji načrti. Mi smo ti na roko!

Priznanje izrekamo tudi L. Kvedru, S. Zabrieu in A. Vidriču, za njih primerne govore. Sodrug Zabrie je v drugem govoru zavzel stališče napram časopisju vseh strank v Ameriki. V prvi luči nam je pokazal njih namen in delovanje. Dokazal je, da med slovenskimi listi v Ameriki edino list "Proletarec" vrši svoje delo v smislu in principu razredno zavednih delavcev, se bojuje za osvoboditev delavcev iz sedanje mizerne ne človeške družbe.

Omeniti moram še, da je bil na tem shodu sprejet protest proti listu "Glas Naroda".

Shod je bil prav dobro obiskan. Za spomni so nam ostale le krvave klobase, katere dobivamo pod udarci kapitalističnega biča na podlagi današnjega sistema.

Prisrčna hvala vsem udeležencem. Tebi Franklinski "Bled" pa ključem: vstrajaj na svojem stališču (Nadaljevanje na zadnji strani.)

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčilo.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 1761

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih nepojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1414
Telefon: Monroe 3447.
H. SCHWARTZ
ima popolno zalogo trpežnih oblek in druge moške oprave: klobuke, kape, čevlje ter vsakovrstne kufre.
164—166 N. Halsted St., Chicago, Ill.

H. COOPER
trgovca s živili na drobno in debelo.
Popolna zaloga sadja in zelenjave.
Dobre in sveže jestvine na zapadni strani.
3744 W. 26th St., Chicago, Ill.
Narodila razpoložamo na vse strani mesta. — Telefon Lawndale 762.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravlilo, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 p. p. l.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeti bolniki naj pišejo slovensko.

POZORI SLOVENCI POZORI
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčih in buteljka in druge raznovrstne pijače ter usajek smodke. Potniki dobe čedno prebivanje za nizko ceno.
Postrežba točna in isborna.
Vsem Slovincem in drugim Slovancem toplo priporočam
MARTIN POTOKAR,
1425 So. Centre Ave. Chicago

L. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, D.
Ima vedje zalogo ur, verig, prestonov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago Ill

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM
Kasparjeve Državne Banke
je najceneje in najbolj sigurno.
Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanске črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.
POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.
Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K\$ 1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovinci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.65 premoženja.
KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

Dobra domača kuhinja. Odrpto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
— IN POOL TABLE —
M. Poldrugáč — 1816 So. Centre Ave.

DENI DANES NA STRAN IN IMEL BOŠ JUTRI--ZAČNI ŠE NOČOJ!
44-polletno izplačevanje obresti v našem hranilnem oddelku.
Obresti se kreditirajo 1. januarja.
Iste se izplačujejo ali pa vključijo v hranilno knjižico, kakor žele vlagatelji, in sicer na ali pa po omenjenem datumom.
Nove vloge, vložene pred 15. jan. bodo vleklo obresti od 1. jan.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Odrpto ob sobotah zvečer od 6—8. ure. Pol miliona premoženja.

Popolna razprodaja
Naša popolna razprodaja se je začela. Veliko znižanje na vsem zimskem blagu, kot obleke, suknje, klobuke, kape, itd., za mladeniče in odraslene moše.
Imamo najboljše obleke tvrdk: Cluett, Monarch, Intersta and Wilson Bros., ter srajce in spodnjo obleko in klobuke tvrdke "Stenson".
KOTRBA BRATJE
S. W. Cor. 26th St. & Millard Ave.
Tel. Lawndale 3682. Obleko po meri.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem; kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH
Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Strukturi; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodeno in boleznitifeb se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravniškom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki se bih ozdravili po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jar edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Debili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.
Ozdravim pozitivno šolodac, pljuča, ledice in nepravilne v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE moške bolezni
zguba nagona, bolezni v ledicah in jetrih
zdravim hitro za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA
naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi
Zastrupljenje krvi
in vseh drugih kožnih bolezni, kakor pršice, lueije, onemoglost itd.
Ženske bolezni
beli tok, bolečine v oza-ture, garje, otekline, podju in druge organske bolezni zdravim za stalno.
(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zaston)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago
med Randolph in Clark
Odrpto: 8 zjutraj do 6 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
jugoslovanska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.
Opomba: Posreduje se pri spremembi imenila in vsake novega naročnika št. STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workers Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije
Jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Svoboda in delo.

Svoboda je krasna beseda. V zgodovini se je vedno mnogo rabila, menda pa nikdar toliko v naših časih. Zaradi tega bi bilo misliti, da so si vsaj tisti ljudje, ki jo največ izrekajo, na jasnem, kaj je početi s tem pojmom. Če bi se svoboda samo opevala, si ne bi bilo treba mnogo beliti glave z njo, zakaj pesnik ima tudi svobodo, da pretirava, da nadomešča kruto resnico s fantazijami, ter da rabi pojme in besede po svojih umetniških besedah. Ali dočim so ravno najboljši pesniki prenehali tjavendati deklarirati o svobodi in jo rabiti za opajanje namesto alkohola, je v politični agitaciji in v gospodarskem življenju "svoboda" še vedno med najbolj priljubljenimi gesli in ravno tukaj, kjer je bilo treba najtreznejšega mišljenja, se ljudstvo najbolj narkotizira z besedami. Svoboda na eni strani prav tako zlorablja, kakor na drugi "nadzemeljske" skrivnosti. Kljub navidezni najskrajnejšemu nasprotstvu pa je oboje zelo sorodno: Oboje špekulira z najglobljim ljudskim hrepenenjem, z nezavedno, a vedno plamtečo, ne iz razsodnosti, temveč iz čuvstva izvirajočo željo po najvišji sreči. Svoboda je en izraz take zvrhane sreče, nebeska blaženost pa drugi.

Pustimo "življenje onkraj groba", o katerem ne more živ krst povedati nič gotovega in s katerim nima politika nobenega naravnega stika. Kaj je svoboda? Ali je svoboda sama po sebi politično načelo? Ali more biti svoboda temelj ali cilj politike?

Priznavamo, da so to "sumljiva" vprašanja. Človeka zadene ob njih kaj lahko očitano, da je nazadnjak, sovražnik svobode, absolutist in kdo ve kaj še. Ali čisto "slučajno" so postali največji reakcionarji, absolutisti in zatiralci svobode tisti, ki so največ govorili o svobodi ter vedno razvijali zastavo svobode. Proti "svobodnarikom" se mora svoboda danes ravnati tako braniti, kakor proti prvim nazadnjakom in tiranom.

Svoboda ni nič absolutnega. Absolutne svobode ni. Nikjer je ni, ne v vesoljstvu, ne v materialnem in ne v duševnem življenju. Povsod je odvisnost. Svetovi in svetovni sistemi so odvisni drug od drugega, vsi vzajemno. Zemlja je odvisna od velikega solca in od male lune. Vagabund komet, ki se klati po neizmernosti svetovja, ni niti trenutek prost; a kakor je sam odvisen od tisočih teles, s katerimi ima oddaljene ali pa intimnejše stike, tako so v manjšini meri odvisni od njega ne le neznatni meteori, ki jih spotoma požira, ampak tudi veliki svetovni magnati, ki jih srečava.

Zakone te vsesplošne odvisnosti so učenjaki študirali in jih še dalje študirajo. Spoznavajoči te zakone, izračunavajo njih neizogibne posledice in nam jih napovedujejo. Preden se prikaže nebeski potepin najboljšemu dalekogledu, že povedo zvezdoznanci, kdaj se pojavi na gotovem mestu.

Vsestranska odvisnost sega od največjega do najmanjšega. Do skrajne meje človeške zmožnosti jo zasledujejo teleskopi, spektralna analiza in računski v velikosti v komaj pojmljivo hite za njo in jo doganjajo mikroskopi. Nekod med skrajnimi konci neskončnosti pa človek in njegov rod. Del brezmejnega sveta je in že zato, ker je

del, je tudi on odvisen. Zakoni, ki ravnajo sukanje zemlje in Martovo pot, ki silijo solnce, da sveti in lune, da nam kaže vsako noč drugo lice, zakoni, po katerih so nastala svetovja in po katerih minevajo, so obudili tudi človeka in ga napravili takega kakršen je. Nikakršne svobode ni bilo tu. Brez svoje volje je prišel na svet; sprejeti je moral tisto telo, katero je dobil; možgani in žvepi, in sluh in duh— vse mu je bilo dodeljeno brez njegovega hotenja in brez njegove izbire. Stalni zakoni so uredili zemljo, njegov dom, tla pod njegovimi nogami in streho nad njegovimi glavami; in kakor so po stalnih zakonih ustvarjeni drugi ljudje in uredeni njih pogoji, tako je določena odvisnost vseh od prirode in vseh med seboj.

Ali človek, ki zalezuje s svojim študijem za naše smisle največja in najoddaljenejša solca ter za naše oči najmanjše, z drobnogledom komaj vidne živalice, njihov gibanje, njihov pogoje, njih vzajemnost, človek, ki je dolga stoletja smatral sebe za središče in namen sveta, je posvetil razmeroma najmanj pozornosti spoznavanju samega sebe, svojega življenja, njegovih pogojev in zakonov. A kar je znanost vendarle spoznala, je v važnih delih še neoprabljeno, na škodo človeškega rodu in njegove sreče.

Priroda, ki je dala človeku dar misli in spoznavanja in nad vse važni dar dela, mu je razkrila tisočere skrivnosti in razodela neštete svoje postave. In kakor je napravila iz njega svoj stvar, ki se mora neizogibno ravnati po njenih zakonih, in mu je dala v njegovem okviru svobodo, da obrača sebi v prid vse, kar more doseči. Majhna je ta svoboda in vendar velika. Ena najvažnejših njenih lastnosti pa je ta, da se spreminja. Lahko je manjša in večja. Človek, ki je živel pred štiristisoč leti in ni poznal lastnosti apna, lana, železa, ni bil izdaleč tako svobodan kakor Grk, ki je znal izdelovati obleko in zidati hiše, oboroževati se z mečem in kolom, voziti se po suhem z vozom in po morju z ladjo. Ali daleč zaostaja njegova svoboda in svoboda sedanjega človeka, ki je spravil tisočere tehnične pripomočke v svojo službo, okrajšal vse daljave, iznašel nova sredstva za svoje potrebe, omogočil izmenjavanje blaga preko vse zemlje, podaljšal svoj vid, shranil svo glas za potomce in se dvignil v zrak.

Poraba prirodnih bogastev in poraba večnih zakonov v prid človeštva se imenuje delo.

Absolutne svobode ni. Človek nima svobode, da bi ostal embryo in nima svobode, da bi ostal večno živ. Izmed rojstva in smrti je tisoč in tisoč odvisnosti. Ali če jih ne more odpraviti, jih lahko ublažuje, rahlja in olajšuje. Pogoj človeške svobode, tiste svobode, ki je mogoča, je delo.

Ali tudi delo ni svobodna sama po sebi. Tudi za delo veljajo zakoni. Deloma so nam nedosežni, deloma so dani človeku v oblast. Da pa prinesemo največjo korist, jih mora spoznanje porabiti. Ker so zakoni dela ogromnemu številu ljudi še vedno večja uganika kakor potovanje meteornih rojev ali pa življenje infuzorij, je človeško delo anarhično. Čim bolj se delo prilagodi svojim zakonom, tem uspešnejše bo; njegove težave se zmanjšajo, njegovi uspehi povečajo. Nele z novimi in boljimi sredstvi, temveč tudi z organizacijo dela se zmanjšuje človeška odvisnost, to se pravi: Se povečava njegova svoboda.

Organizacija dela je cilj in naloga socializma. Politika svobode je socialistična politika.

ZAKAJ NISI PRIŠEL NA SEJE?

Veliko društvenega dela zaostane, ali se ga pa sploh ne izvrši samo zato, ker se člani ne vdeležujejo sej. S to napako delavcev se imajo boriti organizacijski funkcionarji vseh organizacij brez izjeme, zlasti pa pri organizacijah one vrste, kjer ni mogoče članov siliti k sejam z kaznjivo. Ta kronična bolezen je v mnogih slučajih zelo občutna; da, čisto zelo usodopolna za posamezne organizacije. Če pa vprašamo te vrste bolnike, zakaj jih ni bilo na sejo, tedaj slišimo časih kar smešne izgovore. Vsak ima drugačen izgovor, ki ga pa večinoma ne moremo smatrati za resno opravičilo. Je pač samo izgovor. Izgovorov, zakaj kdo ne

pride sejo, je toliko, da bi jih lahko sestavili celo listo.

Mogoče, da je med nami tudi še nekaj takih, ki pridejo v zadrego zaradi izgovora, zakaj niso prišli na sejo, in ti lahko torej in nastopnih izgovorov enega izberejo zase.

1. Imel sem opravke.
2. Bil sem bolehen.
3. Dogovoril sem se, da pridem tam in tam.
4. Zmotil sem se v datumu.
5. Šel sem mimo, pa sem mislil, da še nobenega ni.
6. Bil sem povabljen v neko družbo.
7. Moral sem spremiti srodnička na kolodvor.
8. Moral sem nekaj oskrbeti.
9. Hotel sem obiskati bolnega prijatelja.
10. Bil sem na svatbi.
11. Bolela so me kurja očesa.
12. Nisem mogel najti svoje članske knjžice.
13. Dokler bo tovariš X... predsedoval, ne pridem.
14. Sedanje društveno vodstvo mi ne ugaja.
15. Sedaj nima pomena, tak vidim vedno le znane obraze.
- Moja žena je nejevoljna, kadar grem na sejo.
18. Bil sem grozno prehlajen.
19. Doma sem pospravjal.
20. Bil sem na koncertu.
21. Ne daleč od mene je gorelo.
22. Kar ta pove, vem jaz že zdavnaj.
23. Saj ni treba, da bi moral biti vedno zraven.
24. Popolnoma sem pozabil, da je seja.
25. Moj tovariš je zaspal.
26. Moja žena je bila boleha.
27. Ni me veselilo.
28. Močno je deževalo.
29. Bilo je prevročje.
30. Bil sem v gledališču.
31. Zakaj se ni vršil shod popoldne.
32. Zvečer je bilo mraz.
33. Prispevke imam plačane, ali to ne zadostuje?
34. Na seji je merodajna le ena klika.
35. Zakaj bi se s prijatelji kregal?
36. Nisem vedel, da se seja vrši že dopoldne.
37. Saj itak vse skupaj nima nikakršnega pomena.
38. Prostor, kjer se je seja vršila, mi ne ugaja.
39. Na zadnji seji sem se moral jeziti.
40. Saj itak nič ne velja, kar jaz rečem.
41. Vselej se preveč nepotrebno govori.
42. Bil sem preveč zaposlen.
43. Seje se vselej prepozno pričenejo.
44. Seje trajalo predolgo.
45. Saj gre tudi brez mene.

Takih izgovorov, ki pa jih je še veliko več, se poslužujejo tisti, ki se sej izogibajo. Gotovo tudi marsikateri sodrug najde med navedenimi izgovori znane besede, ki jih je nemara, že sam izgovoril. Noben organiziran delavec, ki se v popolnem obsegu zaveda svoje dolžnosti, ne sme prihajati s podobnimi praznimi izgovori. Gotovo so tudi resne ovire, ki odsotnost opravičujejo, toda večinoma je povod, zakaj delavec se ne obiščejo, brezbrizna nezavednost. Vsak tovariš mora priti do spoznanja, da je poleg plačevanja prispevkov in izpolnjevanja drugih stvari, tudi njegova dolžnost, da se udeležuje redno sej.

KUPČIJA Z OTROCI V NEMČIJI.

V kapitalistični družbi je vse, kar imenuje človek svojo last, le blago. Z vsem trgujejo in kupujejo, tudi človek sam postaja bolj in bolj le blago. Najžalostneje in najnesramnejše pa je, da so celo otroci, celo v najnežnejši starosti, predmet kupčije. Pred kratkim je izšla knjiga, v kateri opisuje bivša policijska asistentka Henrijeta Arendt kupčijo z otroci. Arendtova pripoveduje strahotne reči. Od privatne strani je dobila potrebna sredstva, da je zamogla uspešno izslediti in razkriti ostudno početje, ker država, ki je v prvi vrsti poklicana v to, da bi odpravila to barbarstvo, trpi tudi ta kapitalistični zločin kakor vse druge. Arendtova se je med drugim tudi pripričala, da vsako leto veliko množino otrok iz Nemške Poljske spravijo na Rusko, kjer jih izrabljajo v zločinske namene. Celotovarne za pohabljenje imajo, kamor prinese otroke v najnežnejši starosti in kjer jih namenoma pohabijo. Te pohabljene otroke prodajo beračem, ki dobe seveda večje miloščino, če prosjačijo s pohabljenim otrokom. Takih tovarn je ob rusko-pruski meji večje število. V bližini Vilne so našli v taki tovarni 78 otrok. Mnogo otrok pošiljajo tudi v ruske bordele, kjer sedem do devetletne otroke kar najbolj plačujejo. Pri vsem tem je čudno to, da dobe v te amazane svrhe veliko lažje otroke iz Nemčije nego iz Rusije. Na Ruskem imajo pač dobro organizirane najdenišnice, ki zlasti nezakonske otroke dobro preskrbujejo, med tem ko so v tako kulturni Nemčiji izročene nezakonske matere največji bedi in so vsele, če leko oddado otroke brezplačno, kamorsiro že bodo. V vseh nemških buržvaznih listih je vse polno inseratov, ki jih vpošiljajo trgovci z otroci in kjer se ponujajo, da sprejmo otroke proti neznatni odpravnini. In ti listi, ki pišejo toliko o humanitetti in ki pretakajo krokodilove solze nad vsakim zločinom, se prav nič ne sramujejo sprejemati poznalo njih pravi namen. V Nemčiji imajo celo poseben inseratni zavod, kjer sprejemajo le naznana teh brezvestnežev. Gospod G., imejitelj tega zavoda, je v zvezi z najvišjimi krogi. Tako je dobil n. pr. ponudbo lajtnanta, ki mu je obljubil 10.000 mark, za sina katoliškega župnika in služkinje je dobil 5000 mark. Nad dvesto oseb je priznalo, da so gospodu G., izročili otroke in mu plačali za to od 1200 do 2000 mark. Vkljub temu, da je čedni ta gospod že predkaznovan zaradi poverjenjstva listin in vsakovrstnih goljufij, se ni genila še nobena oblast, ki bi mu preprečevala izvrševanje njegove obrti. Ali on ni edini, ki se na ta način preživlja, temveč Arendtova je dognala vse polno mož in žen, ki pod krinko največje poštenosti, uganjalo le lumparije. Našla je lajtnanta, ki je v družbi s svojo soprogo izvrševal tako podlosti. Tudi babicam je kupčija z otroci vir lepих post-tranških dohodkov. Oblasti pa si tišče oči in ušesa in ne ganejo z mezinem, da bi preprečevali najostudnejše početje, kar ga je na svetu. In te je družabni "red", o katerem trdijo kapitalisti in popje, da je po božji volji ustvarjen.

SOCIALNA DEMOKRACIJA NA SLOVENSLEM.

Članek, ki ga je prinesla bratska "Zarja" v Ljubljani, in ki ga "Proletarec" tu ponatiskuje, bo hud poper za naše srborite ameriške "domovince". Zato ga jim kar najtopleje priporočamo. Članek se glasi:

"Narodnost v nevarnosti" — to je bojni klic, s katerimi ščejuje nasprotniki lahkoverno ljudstvo proti socialni demokraciji. "Narodnost je v nevarnosti" — in zato pri nas ni čas, da bi se delavstvo bojevalo za svoje pravice, zato "socialna demokracija na Slovenskem nima tal."

Če so demagogi kdaj imeli geslo, izmišljeno, prazno, neresnično, s katerim so slepili ljudstvo, vendar ni moglo nikoli doseči one hinvšeine, ki tiči v narodnjaški boj ni paroli zoper socialno demokracijo.

Kakšen je pač položaj slovenskega naroda? Njegov nacionalni obstanek je res v nevarnosti. Če se le pomisli na malo število Slovencev, ne more biti to nič čudnega. Deset milijonov ljudi se vrlaj lažje ohrani, kakor poldrug milijon. Če bi teoretični recepti imeli praktično vrednost, bi bil nauk za Slovence zelo enostaven: Pomnožite se! Toda to se lahko ukaže, težko pa izvrši. Naši narodnjaki niso še nikoli in nikjer dokazali, da bi imeli moč takega čudeža. Na nobenem koncu se ni slovenski narod povečal vsled narodnjaške politike ali narodnjaškega gospodarstva, pač pa se je na domačih tleh skrčil. Še ne govorimo o nekdanjih slovenskih občinah, ki so prišle v nemške roke ali italijansko last, v zadnje še ne šteje kdovekaj, ker s to ali ono vlado v občini še ni dokazano, da je prebivalstvo te ali one narodnosti. Tehtno je pa že izseljevanje Slovencev v Ameriko, ki še neprenehoma narašča in nedvomno slabi moč naroda.

Tako kakor so doslej ravnale meščanske stranke na Slovenskem, torej ne gre. Ali je zato sploh nemogoče, pomnožiti narodno moč?

Edina socialna demokracija je doslej odgovorila na to vprašanje tako, kakor je bilo treba: Slovenski narod šteje pač na papirju poldrug milijon duš, ali v praktičnem življenju se našteje komaj nekoliko tisoč Slovencev. Ogromne množice se ne more vpštevat, ker sploh ne živi svojega življenja, temveč vegetira bedno in tužno, kakor hočejo drugi, pa nima ne moči, ne razumevanja, ne volje za delo, ki bi služila drugim narodom najprimitivnejšim, najbližjim in za splošnost najmanj pomembnim ciljem.

Ako bi imeli res poldrug milijon Slovencev, tedaj to ne bi bil več majhen narod, kajti tako zavedne čete tudi mnogo večjih narodov ne postavi na plan.

Ali je pa mogoče napraviti iz slovenskega naroda tako moč? Potih nacionalizma ne; to dokazuje vsa dosedanja zgodovina, ki beleži skoraj same izgube in poraze. Vpraša se torej, če ni nobene druge poti.

Česa bi bilo treba, da bi masa slovenskega naroda postala zavedna in mobilna? Ta masa je sestavljena iz poljedeljskega, obrtniškega in duševnega proletariata — s kratka: iz proletariata. Te resnice ni mogoče pobiti. Včasih prihajajo trenotki, ko priznavajo to tudi nasprotniki. Ker nimajo stalnega načela, sudejo resnico tako, kakor jim kaže momentna korist. Včasih pač citirajo številke iz svojih hranilnic in posojilne — seveda enostransko — pripovedujejo, koliko denarja leži tam, izvajajo, da imajo premožne kmete, obrtnike in trgovce in fantazirajo o politiki srednjega stanu. Ali če nanese strankarska potreba in če se jih nažene v kozji rog, tedaj povedo, da je slovenski narod siromašen, da je kmet zadolžen, da obrtnik propada. Da je položaj delavstva na Slovenskem naravnost neznošen, smo že nešteto dokazali.

Resnica je ta, da se je tudi na Slovenskem razvila buržvazija — prava plutokratska buržvazija, da imamo tudi pri nas razmeroma velike bogataše na eni strani, na drugi pa neprenehoma naraščajočo vojsko proletariata, v katero se od dne do dne bolj pogreza velik del srednjega stanu.

Bogatini v civilni obleki in v talarju so vsi povprek narodnjaki, to se pravi, po svojih besedah nimajo druge skrbi, kakor blagor naroda. Napaka je le v tem, da indetificirajo sebe z narodom. Njih cilj so baje "narodni cilji", njih profit je "narodna korist". Kar dosežejo sami, to je "narodna pridobitev". Pri vsem tem pa narašča in propada proletariati.

Povzdigniti narod, se ne pravi, napolniti še nekoliko kapitalističnih in polkapitalističnih mošenj, temveč rešiti maso iz gospodarske in duševne bede, v kateri tiči, ter ji pomagati na tako višavo, da bo ne le lahko živela od danes do jutri, od jeseni do zime, ampak ji ostane poleg svojega lastnega življenja še dovolj sredstev, časa in moči za splošne potrebe.

Nihče razen socialne demokracije ne izvršuje tega dela. Nobeni stranki na Slovenskem ni mar, kaj počne proletariati — razen če so volitve in se rabi njegove glasove.

Kaj pa hoče socialna demokracija? Njen namen je, zboljšati gmotni položaj proletariata in končno mu priboriti popolno gospodarsko neodvisnost. Iz sedanjih brezpravnih hlapcev in sužnjev hoče napraviti enakopravne sodruge. Ker to ni mogoče brez boja, organizira delavstvo za gospodarski boj in je tako odkritosrčna in pravična, da ne taji razrednega značaja tega boja. Bilo bi neumno, če bi ga tajila, ker mora človek z zdravimi možgani kmalu razumeti, da potlačen razred nima pričakovati ničesar od milosti vladajočega razreda. Ker je pa za ta boj treba znanja, okretnosti in jasnih misli, je socialna demokracija prisiljena izobraževati proletariati. Tudi če bi ji bila vsa omika Hekuba, bi morala vendar že v lastnem interesu storiti vse mogoče zanjo.

Že tukaj sreča potreba socialne demokracije potrebo naroda, menda ni treba dandanes šele dokazovati, da je omika nujen pogoj za obstanek katerekoli skupine. Če torej socialna demokracija skrbi za izobrazbo proletariata, to

rej za izobrazbo tistih slojev, ki ne dobe omike od nikjer, stori več za slovenski narod, nego se storile doslej vse narodnjaške stranke skupaj.

Kako važno je delo socialne demokracije ravno v tej meri, pokaže pogled na katerokoli stran, zlasti pa na periferijo onega ozemlja, na katerem prebivajo Slovenci. Pomanjkanje izobrazbe je v slovenskem narodu na tisoč in tisoč njegovih članov direktno in indirektno. Na člani je, da je neomikan človek v vsakem otiru, tudi narodno, stokrat bolj indifirenten, nego izobražen. Narodnjaki naj se nikar ne motijo. Če se im včas posreči, segnati četo nezavednih ljudi za kakšno nezamislivo šovinistično demonstracijo, se-ho nasprotnikom posrečilo, vrti jim celo četo in jo porabiti proti njim, čim zapiha drug veter. Nekoliko naj se spominjajo, pa bodo priznali, da je tako. Pomanjkanje omike je tudi največ krivo, da ni pri nas nobene politične stalnosti, ampak da prehajajo cele trume iz tabora v tabor in da brez vsake kritike preklinjajo, kar so še včeraj poveljevali in blagoslavljali, kar so včeraj obmetavali s blatom. Ljudstvo, ki tako lahko uide iz liberalnega tabora v klerikalni itd., pa ravno tako lahko zbeži izpod slovenskih zastav pod nemške, pod italijanske ali pa pod kitajske.

Razumeti pa je treba, da meščanske stranke, naj so liberalne ali pa klerikalne, ne morejo in v lastnem interesu ne smejo dajati ljudstvu one izobrazbe, ki jo potrebuje. Ne morejo, ker ne razumejo pravih ljudskih potreb; ne smejo, ker je srajca telesu bližja od suknje. Vsako resnično znanje in glavah delavskega ljudstva se izpremeni v meče, ki sekaže rane izkoriščevalcem, torej onim, ki jih zastopajo meščanske stranke.

Tako so naši nacionalisti v zagati; ako bi — le duševno — pomagali proletariatu, bi škodovali svojim lastnim gospodarskim interesom. Če bi hoteli rešiti slovenski narod, bi morali pomagati proletariatu. Kar tega ne smejo, pomagajo — sebi s tem, da jemljejo zase od proletariata profit, dajejo mu pa bobneče fraze. Nad prodirajočim germanizmom pretakajo bridke solze; narodu, ki naj bi rešil svojo eksistenco, pa jemljejo vsa sredstva za boj. Socialno demokracija pobijajo, ali socialna demokracija je edini faktor ki v razmerah kapitalistične družbe lahko reši slovenski narod.

Marsikdo, ki je danes še slep, že se izpregleda — če le ne bo prepozno.

Možat odgovor. Norveški kralj

Hakon je poslal pred nekaj dnevi bivšemu državnemu ministru Thorneju veliki križ reda sv. Olafa. Odlikovati je hotel ministra za njegovo javno delovanje. Thorne pa je vrnil veliki križ kralju. Zavrnil se je obenem kralju za nameravano odlikovanje s pripombo, da je storil kot minister le svojo dolžnost. Samo dolžnost! Vsa komedija z redovi se pokaže v vsej svoji revni nagoti, če vstane mož in izreče svoje mnenje. Kaj pa pomenja red, ki ga dobi vsaka duševna reva, če pripleza do gotovega mesta? Ali ni v najboljšem slučaju le potrdilo o izpolnjevanju dolžnosti? Samo hlapčevski dušiče se zdi laskavo, če ji kralj potrdi njene lastnosti! Mož pa vzravnava glavo, si ogleda bedasto odlikovanje, zavije je zopet in vrne ropotijo. Sam ve, koliko je storil in ne potrebuje priznanja.

Alkohol in napredovanje v šoli.

Zdravnik dr. Meyer piše v mesečniku "Gute Gesundheit" sledeče: Več učiteljev in šolskih ravnateljev je raziskovalo razmerje med uživanjem alkoholnih pijač in napredovanjem v šoli. Največkrat so razločevali pri tem tri skupine: otroke, ki so napredovali dobro, zadostno in nezadostno. Vsakokrat se je jasno videlo, da je oni šolar tem uspešnejše napredoval, čim manj alkoholnih pijač je zavžival. Otroci, ki so redno pili, so skoraj vsi nezadostno napredovali. Šolskim otrokom se ne sme dajati niti najmanjše množine alkohola. Alkohol uničuje otroško dušo in telo.

Ako je potekla Vaša naročnina na "Proletarca", jo obnovite še danes!

"Amerikanskemu Slovincu".

so vsi taki kot on. "Socialistični generali nimajo žuljavih rok!" dere se pridigar. Kaj pa tvoje roke, so li morda žuljave? In kljub temu živiš prijetnejši kakor vsi tisti, ki jih nazivlješ "socialistične generale". Ti imaš žuljav jezik, pridigar — in drugega nič. Žuljav jezik, katerega brusiš, da čimveč centov izvabiš iz žuljavih delavskih rok.

In ravno zato se bojite socializma. Vi veste toliko, da z naraščajočo silo socializma proti pogin kapitalizmu in sistemu profita. Ako bi bili vi katoliški duhovni resnični prijatelji delavskega razreda, potem bi se borili z nami proti sedanjemu hudodelskemu mezdnemu sistemu in konsekvntno proti izkoriščujočemu kapitalizmu. Toda vi tega ne storite, ker odobrate današnje kapitalistično družbo, ker se naslanjate na kapitaliste in gledate v njihovih interesih svoje interese, ker jih posnemate v izkoriščanju in brezdelnem življenju in ker ste nekaka prednja straža ali policija kapitalizma za vzgajanje topih ružjcev. Kapitalist se boji socializma in vi se ga tudi bojite, ker držite s kapitalisti.

Rev. Sojarja smo mi napadli? Lazeš — da boš vedel! Sojar je nas prvi napadel in mi smo mu odgovorili. Sojar je prvi napadel Kristana in vse povprek v strahu pred naraščajočo silo našega gibanja in "Proletarec" ga je le potislil nazaj ob steno, kar ga je šlo in bo ga še se zopet oglasi. Sicer je pa boljše, da o Sojarju molčite. Ta vitez blažaje je vendar na Kristanovem shodu v Chicagi vpil: "Socialisti! Bog vam pomagaj! Jaz vam želim vso srečo!"

Kako neznansko prifrknjen je reverend-urednik "A. S.", je razvidno iz tega, ko čveka, da "če bi bil Berger le za 10 centov zvišal plače delavcem v Wisconsinu, pa bi ga bili zopet izvolili v kongres". O, da bi ti boge dal zdravo pamet! Ali je Berger kakšen fabrikant? Ali morda vposluje delavce, da bo razpolagal z njihovimi plačami? Od kdaj je Berger delodajalec? Kongres na žalost do danes še ne razpolaga s privatnimi kapitalističnimi podjetji, da bi vplival na delavske plače. Uradno poročilo o izidu novembarskih volitev se glasi, da so socialistični glasovi v Wisconsinu zadnja štiri leta narasli za 21%. Seidel je dobil minolo spomlad 4000 glasov več kakor pa takrat, ko je bil izvoljen županom. To dokazuje, da socialistično gibanje v Milwaukee stoji danes na boljšem kot kdaj poprej in volitve še pridejo. Če bi ne bili socialisti v Milwaukee ničesar drugega storili kakor to, da so republikance in demokrate stisnili pod en klobuk, bilo bi to dovolj. Kje so danes republikanci in demokrate v Milwaukee? Ni jih! Iz strahu pred socializmom so šli rakom žvižgat!

Pridigar ima posebno piko na jude. Seveda na proletarske jude — bogataški jude so druga stvar! Zastonj iščeš v "Amer. Slovincu", da bi smešil milionarje Rotschilde kot jude, milionarja Schiffa kot juda in dolgo vrsto ostalih judovskih velekaptalistov. O ne! Ti so "allright" — kajti oni včasih take kole po strani radi vržejo kak ti sočak tudi za katoliške cerkve čeprav so jude in čeprav ne verujejo niti v judovskega boga! Prokleta binavščina! Mi ne vemo če je Berger jud; niti ne vemo če je Berger "vodje" v stranki, kaj so. Vemo pa, da je Berger dober socialist in zvest boritelj za delavske pravice in to je dovolj. Vse drugo nam je deveta brigada. Ni nas brigada zato, ker smatramo, da je vera privatna stvar posameznika. V Ameriki je vsaka vera — in tudi katoliška — že po ustavi privatna stvar; tega ne more tajiti tudi največji katoliški zagrzeneec. Amerikaneec je najprvo Amerikaneec, potem šele je lahko pristaenec ali druge verske sekte ali nobene. Mi bi radi znali, kakšni ameriški patrijotje ste vi, katoliški fanatiki v Jolietu, ki vedno obesate vero na velki zvon! Kaj je vam več, Rim ali ameriška ustava? Ako bi rimski papež danes vodil vojno brodovje proti Zedinjenim državam — tega sicer nikdar ne bo, pa recimo samo — kaj bi ni storili? Ali bi molili za srečno zmago ameriške armade, ali bi izdali Ameriko in šli na papeževo stran? Povejte po pravici, kaj bi vi storili v tem slučaju? "Amer. Slovincu" odgovori!

Vera ni vprašanje kruha, potemtakem tudi ni socialno vprašanje. Zato mora biti vera privafna stvar, katero naj vsak sam zase reši. Po načelih socializma ni nobenemu socialistu zabranjeno, da bi ne smel verovati v boga, ako hoče. V socialistični stranki je veliko protestantov, judov in katoličanov in mi nimamo nič proti temu. Dokler je tak delavec dober boritelj v smislu razrednega boja in našega programa, on je naš sodrug in brat kakor vsak drugi. Jugoslovanski socialisti smo več del svobodomisleci. — Zakaj smo, to je naša privatna stvar; socializma se to prav nič

ne tiče. Nobenega razloga ni, zakaj se ne bi družili v socialistični stranki verski in brezverski delavec. V to nas šli kapitalizem. Kapitalisti ne uprašajo nič po veri delavcev. Če se smejo delavci vseh ver in brez ver družiti v fabriki ali v rovu, če sme katoliški delavec dan za dnevom stati pri mašini z brezverskim delavcem, če smeta katoliški in brezverski delavec skupaj pehati karo v rovih in če oba trpita jednako mizerijo, mislimo in trdim, da se smeta oba istotako družiti v stranki v boju za svoje pravice proti krivicam, katere oba jednako tepo. Povej nam modri pridigar v Jolietu, ali je katoliška cerkev kdaj prepovedala katoliškim delavcem, da ne smejo delati v fabriki, kjer delajo tudi brezverski delavci? Nam ni prav nič do tega, če bi katoliška cerkev obsodila socializem. Ali resnici na ljubo moramo konstatirati, da katoliška cerkev oficijelno še ni obsodila socializma. Papež ga do danes še ni obsodil "ex cathedra". Cela katoliška gonja proti socializmu sloni na privatnem mnenju kardinalov, škofov in popov, kupljenih od kapitalistov That's all. Kakor rečeno, nam je vseeno, če bi papež tudi oficijelno socializem proklel. Socialistično gibanje bi ne bilo radi tega "iti" za las na slabšem. Omenimo to le v toliko, da pokažemo, kako duhovščina na svojo pest farba katoliške delavce.

Med angleškimi sodrugi je veliko katoličanov. William Clancy, zelo aktivni socialist s peresom in besedo, je spisal brošuro pod naslovom "Catholicism and socialism", v kateri dokazuje, da je v srečo dober katoličan in obenem dober socialist. Priporočamo pridigarju, da si to brošuro nabavi in jo dobro prežveči, pa se bo nekaj naučil. (Preskrbimo jo vsakemu za 10 centov, poštna 2 centa posebej.) Mogoče, da jo "Proletarec" prevede v celoti. Sodrugi Clancy piše v milwaukee "Social Democratic Herald" predzadnji teden med drugim tudi sledeče: "Duhovni moje cerkve se spotikajo nad socialističnim materializmom. Socializem materialističen! Seveda je! Obsega materijalizem kruha in masla, dela in mezde — materializem življenja samega. Ali je socializem ateistiški? Nekateri socialisti so ateisti, toda socializem pokazuje le relativnost med človekom in njegovimi družabnimi razmerami — ne pa relativnosti med bogom in človekom ali naturo in človekom. Socializem ne more biti teistiški niti ateistiški." Tako ameriški katoličan. Primerjajte to s klevetami fanatičnega kranjskega katoličana.

Ako to ni dovolj, se oglasimo še. Naši vrli agitatorji — katere imenuje bedasti pridigar v "Amer. Slov." — na duhu obolele šleve — bodo medtem časom že poskrbeli, da bo "Proletarec" čitalo steno in sto več katoliških delavcev. In nazadnje vi sami ostanete — šleve.

ODGOVOR REV. SOJARJU NA NJEGOVO "KUNSTNO" VPRAŠANJE.

Večno blamirani in tepeni G. Tove Sojar je menda že prebolel nekrščansko blamažo z dne 3. nov. m. l. — ko je prosil socialiste odproščena za svoje vrtoglave laži in vpil: "Bog vam pomagaj, socialisti, jaz vam želim vso srečo!" — in po dolgem obilzavanju svoje oklofutane pameti je zopet prilezel na svetlo. Toda smola je smola. Komaj je Sojar zopet zunaj — je že zopet v "zovu". Tove misli, da je v tem času, ko je pestoval "mačka" z dne 3. nov., postal za par "inčev" modrejši, zato je v zadnjem "Amer. Slov." zastavil "Proletarcu" zelo "kunstno" vprašanje:

"Če je delavec opravičen do vsega, kar producira, do česa je potem opravičen učitelj, policaj, gostilničar, brivec? Do česa, odgovorite!"

Odgovor: Opravičeni so do vsega, kar zaslužijo, oziroma do vsega, kolikor je njih delo vredno. Bodoča družba bo umstvene delavce in pa izvrševalce drugega neproduktivnega dela (brivec, policaj, čistilec cest, parkov itd.), v kolikor jih bo smatrala koristnim v splošen dobrodit, nagradila v toliko, kolikor bo njih umsko ali izven produktivno delo vredno. Merilo vrednosti za taka dela bo

pa določila bodoča družba. Gostilničar pa spada med trgovce. To je vse.

Seveda, Rev. Sojar bo zdaj prišel z drugimi muhami in bo vprašal: "Do česa sem pa jaz opravičen? Saj sem tudi jaz delavec, ker spovedujem, mašujem, kolektam itd."

Odgovarjamo že v naprej, da to, kar danes cerkev opravlja, spada bolj v trgovino ali "business", kakor pa kam drugam. Kakor bo torej bodoča družba obracunala s kramarji, tako bo tudi s cerkvami. Če bo pa družba smatrala, da so cerkve potrebne splošnemu dobru, bo pa tudi duhovnike nagradila tako, kakor ostale neproduktivne ali indirektno produktivne delavce.

Na drugo Sojarjevo vprašanje odgovorjamo sledeče:

Poznamo evolucijski zakon in vemo, da ne dela skokov. Nikakor ne trdimo, da mora socializem priti takoj jutri, vemo pa, da je kapitalizem v glavnem že dovršil svojo funkcijo in se bliža padcu; dalje vemo, da se ta padec lahko povspeši, ker ekonomske razmere so že danes prilagodene za socializiranje proizvodnih in distributivnih sredstev, med tem ko škroka plast ljudske mase še ni. Mi nikomur ne vsiljujemo socializma, pač pa opozarjamo delavske mase, da spoznajo svoj razred, svoj položaj in da se potom organiziranja pripravljajo za družabno spremembo, ki mora priti prejaljslej.

Radi bi pa znali, čemu se Sojar sklicuje na evolucijo, če ne veruje v njo? Vse cerkve zanikuje evolucije ali razvoj in konsekvntno jo mora tudi Tove, drugače ni pri njemu nekaj v rjdu!

Stranka

Klubom na znanje.

Glavni odbor J. S. Z. je sklenil, da člani tudi po Novem letu plačujejo po 5c. posebnih prispevkov in sicer za "Tiskarniški fond", za ustanovitev lastne zvezine tiskarne. Klubi, oziroma njihovi člani naj ta sklep upoštevajo.

Tajništvo Zveze.

CELOLETNI RAČUN SLOVENSKE SEKCIJE J. S. Z.

od 1. jan. do 31. decembra 1912.

Dohodki.

Prenos gotovine iz leta 1911.	98.46
Tiskovni fond	1,339.25
Literatura	232.84
Prispevki od zveze po 3 c.	127.89
Povrnitve za vožnje	11.32
Povrnitve za express	3.30
Obresti od založenega denarja 1911	1.08
Razno	1.00
Skupaj	1,805.14

Izdatki.

Nakup 100 delnic J. D. T. D. a \$10.00	\$1,000.00
Nakup 2 delnic J. Z. T. a \$10	20.00
Literatura	244.00
Potni stroški	27.66
Express	18.47
Tiskovine za agitacije za tisk. fond	17.25
Slike, klišei, itd.	11.85
Poštnina za agitacije tisk. fond	11.08
1 nagrobni venec in napis	7.75
Dnevnice	6.00
Skupaj	\$1,364.06

Dohodki

Izdatki

Dohodki	\$1,805.14
Izdatki	1,364.06
V blagajni dne 31. dec 1912.	\$ 441.08

Imetje.

V blagajni dne 31. dec 1912.	\$ 441.08
Zaloga literature	530.25
131 delnic J. D. T. D.	1,310.00
Razno	3.00
Skupaj	\$2,284.33

Dolg.

Tiskovni družbi v Ljubljani za knjige	\$ 101.00
Premoženje dne 31. dec 1912.	\$2,183.33

Frank Petrič, tajnik.

Frank Podlipce, s. r.

John Molek, s. r.

Za Conemaugh - Franklin, Pa.

Na redni mesečni seji soč. kluba št. 5. z dne 5. jan. t. l., se je sklenilo obdržavati izvanredno sejo dne 19. t. m. popoldne in sicer po dokončani seji pev. in izobr. društva "Bled", v dvorani "Sl. Izobr. Doma."

Na omenjeni seji se bode izvolil novi odbor za tekoče leto. Nadalje se bode določilo glede nabave veselice soč. kluba, koje čisti dobitek je namenjen v podporo našemu listu; prvoboritlju v

prid delavstva "Proletarcu", ter da mu spomremo, da čimpreje postane dnevnik, kar je želja slahernega zavednega delavca.

Zatorej uljudno vabim vse člane, da se iste seje polnoštevilno udeležo. — S soč. pozdravom Jacob Koejan, tajnik.

Z našega drugega zbora.

(Nadaljevanje s prve strani.)

vil dolžnost, da se jugoslovanski proletarjat s proletarjatom ostalega sveta čimpreje osvobodil iz gospodarskega in političnega rostva!

Zivel mednarodni socializem! Za predsedništvo: Blaž Žikič, Fr. Petrič, tajnik.

V znak priznanja za veliko delo in vseh, ki ga je dosegel sodrug Kristan s svojo govorniško turo po Zdrženih državah, je II. zbor Jugoslov. soč. zveze v Ameriki sprejel naslednje resolucije:

Drugi zbor Jugoslov. soč. zveze, zborujoč v Milwaukee, Wis., konstatira, da je socialistični občinski svetovalec mesta Ljubljane sodr. E. Kristan pripomogel do velikega moralnega vspeha v razširjanju socializma med tukajšnjim proletariatom, za kar mu kongres izreka svoje iskreno priznanje.

POROČILO O SEKCIJAH.

Slovenska sekcija.

Poročal sodr. Fr. Petrič:

Cenjeni sodrugi: —

Kot poročevalec o delu slovenske sekcije II. zboru J. S. Z. imam poročati sledeče:

Ob ustanovitvi J. S. Z., to je ob času prvega zbora, je imela slovenska sekcija 250 aktivnih članov in v teku zadnjega leta, to je do 30. septembra, ko se je vršila poslednja revizija knjig in poročil vnanjih klubov, je sekcija pridobila še nadaljnjih 319 članov, tako da je štela na koncu septembra 926 aktivnih članov. Pozneje se je prilgasil še nekaj klubov, kateri so pomnožili to število do 1000 članov.

"Proletarec", ki je glasilo slovenske sekcije ima 2600 dobrih naročnikov in sedaj se vrši kampanja za 1000 novih naročnikov, ki kaže velik vspek vsak teden.

Sekcija je imela v prvem letu spojitve z zvezo \$240.42 dohodkov, \$141.96 pa izdatkov; v drugem letu pa do sred. decembra \$1,788.58 dohodkov in \$1344.34 stroškov. Preostanek v blagajni \$444.24.

Da so bili toliki dohodki, je pripisati dejstvu, ker je sekcija vodila kampanjo za tiskovni fond, ki je na koncu kampanje znašal \$1,339.25, iz katere svote se je odkupilo od Jugoslovanske del. tiskovne družbe, ki izdaja "Proletarec" za \$1000.00 akcij, tako da poslednje slov. sekcija danes 131 delnic. V sled tega nakupa je bilo "Proletarcu" tudi omogočeno izhajati v povečani obliki.

Vrednost premoženja slovenske sekcije znaša v gotovini \$444.24, v delnicah \$1310.00, v knjižici Zadrzna prodajalna ali konsum \$180.00, v socialistični knjižnici \$150.00 in v drugih knjigah, ki jih ima še v zalogi okrog \$200.00.

Osrednji odbor sekcije je na zahtevo krajevnih klubov ali po lastni inicijativi priredil shode v Illinois, Kansasu, Wisconsinu, Indiani, Pennsylvaniji in Ohio.

Glede centralizacije zavzema slov. sekcija — uvidevši, da ima ugodna tla za agitacijo v položaju kakršnem se sedaj nahaja — najsiho glede glasila ali organizacije same neutralno — avtonomno stališče. Vendar želi svojo agitacijo in delo, ki je podrejeno zvezi in socialistični stranki izvrševati vedno kooperativno, najsiho v moralnem ali gospodarskem oziru v soglasju potreb, ki bi utegnile pospešiti koristi socialističnega gibanja med jugoslovanskimi delavci v Ameriki.

Prodanih delnic J. D. T. D. je: 191, od teh imajo posamezne osebe 39. zveza odnosno sekcija 131, klubi 21. Skupaj 191; ostalih 59 bo pa še odkupila slov. sekcija v kratkem.

Hrvaska sekcija.

Za hrvatsko sekcijo je poročal sodr. Tomo Bešenič. Omenjal je, da se je delo hrvaške sekcije osredotočevalo za polago trdnega temelja glasila "Radničke Straže",

ki je duša socialističnega gibanja med hrvatskimi delavci. Izmed organiziranih hrv. sodrugov so štiri petine naročene na "R. S." Kakor vse gibanje sploh, tako je tudi napredovala "Radnička Straža", ki je imela ob času zadnjega kongresa le 1100—1200 naročnikov, a danes jih ima okrog 2000. Dočim je imela "R. Straža" l. 1911 4800 dol. doh., jih je imela l. 1912. 5152 dolarjev. Ob koncu leta 1911 je imela R. S. okrog \$700 dolga, a sedaj ga ima le blizu \$200. — Kar se tiče agitacije je bilo storjeno vse možno, parkat je hrv. sekcija nastopila skupno s srbsko, ko se je šlo za protest proti absolutizmu na Hrvatskem ter proti vojni na Balkanu. Kristanova agitacija je prinesla znatna ojačenja za sekcijo. Živahno je bilo tudi delo hr. sekcije okrog Zadrzne tiskarne, katera se je pa kljub prizadevanju morala napolniti zaradi pomanjkanja denarja.

O tem poročilu se je vnela živahna debata, ki je bila zaključena s sklepom, da se sprejme poročilo, ko bo isto tiskano v listih s točnimi podatki o finančnem stanju lista in sekcije.

Srbska sekcija.

Sodrugi B. R. Savič je podal poročilo o stanju in delu srbske sekcije, kakor tudi o njenem glasilu "Narodni Glas". Srbska sekcija je izmed vseh treh naj slabotnejša, zato je bilo treba veliko dela in žrtve, da se je spravilo sekcijo samo kakor tudi list na sedanje stališče. List je imel v prvem letu svojega obstanka \$1,320.53 dohodkov in \$1310.24 stroškov; drugo leto pa \$1164.31 dohodkov ter \$1136.63 stroškov. Ob sklepu se je torej nahajalo v blagajni \$27.14. Sekcija je svoj čas nastavila listu uslužbenca, a ga je morala vsled slabih finančnih razmer zopet odpustiti. N.G. je imel prvo leto 483 naročnikov, dočim jih ima sedaj 813. V tiskovnem fondu se nahaja \$435.40; sekcij-ska knjigarna pa ima knjig v vrednosti \$350. Sodr. poročevalec nato na dolgo in široko opisuje teškoče, ki jih imajo srbski sodrugi. Ker list ni imel zadostnih finančnih sredstev, da nastavi stalnega urednika, je bilo več sodrugov moralno primoranih pisati za list brezplačno. Največ so v tem pogledu naredili za list sodrugi: Lučić, Cvetkov, Markovih in Savič.

STRANKIN NAPREDEK PRETEČENO LETO.

Državne organizacije.

1. januarja 1912. je bil izdan "charter" za distrikt Columbia; 1. marca je bil izdan "charter" za državo North Carolina; 1. julija za South Carolina, 31. decembra za Delaware. Sedaj so organizirane vse države. Gotovo ne bo dolgo, ko bo celo teritorij Alaska organiziran.

Tujgovoreče organizacije.

V letu 1912. sta se ogerska in judovska sekcija priklopili skupni stranki. Tako je sedaj v stranki osem tujgovorečih organizacij, kojih tajniki prevajaleci imajo svoje urade v glavnem stanu. V sekcijah so torej organizirani: Čehi, Finci, Ogrji, Italijani, Judje, Poljaki, Skandinavci (Švedi, Norvežani in Danci) ter Jugoslovani.

Nov department.

V narodnem glavnem stanu stranke se je meseca novembra ustanovil informacijski department, ki zbira podatke, statistike in druge informacije, tičeče se gospodarskih, političnih in socialnih razmer in problemov. Take in enake podatke preskrbi ta department posameznim klubom in uradnikom v stranki, ako ti iste potrebujejo v svojih uradnih poslih.

Članstvo.

Soč. stranka v Zdr. dr. je bila organizirana v mesecu avgustu l. 1901. Ne da se natančno dogmati, koliko je štelo strankino članstvo v letih 1901. in 1902. Od tedaj naprej pa je znašalo povprečno članstvo za vsako leto, kakor kažejo naslednje številke:

Za leto 1903	15,975
Za leto 1904	20,763
Za leto 1905	23,327
Za leto 1906	26,784
Za leto 1907	29,270
Za leto 1908	41,751
Za leto 1909	41,479
Za leto 1910	58,011
Za leto 1911	84,716
Za leto 1912	117,984

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsa dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

SPREMEMBE PRI KRAJEVNIM DRUŠTVIH A. S. B. P. D. V. MESECU DECEMBRU 1912.

Novo ustanovljeno društvo št. 22. Huntington, Ark. Mihael L. Šiško, Fr. Senger, John Novlan, Jacob Osepek, Ant. Fabjan, Mike Antal, Louis Turk, John Ustar, Karl Baš, Frank Fartuna, Jos. Pilar, Matija Babčeh, Ant. Drenik, Jos. Supančič, John Morsi in Mary Supančič. Društvo šteje 15. članov in 1. članice.

Novo pristopili člani: K dr. št. 3: Louis Hoster in Blaž Bogataj. K dr. št. 4: Mihael Romih, Melior Läckner in Gustof Braga. K dr. št. 11 Jos. Plahuta. K dr. št. 13. Jos. Lovše. K dr. št. 14 Stefan Bendenriter. K dr. št. 16 John Panec.

Prestopili člani in članice: Od dr. št. 2. k dr. št. 9 Ant. in Silia Simion. Od dr. št. 6. k dr. št. 16 Peter in Mary Berghofer. Od dr. št. 7. k dr. št. 3. Mike in Margareta Stell.

Suspendirani člani in članice: Pri dr. št. 1 Fred Markovšek, Jos. Jetzbaheer, Cons. Zuch, Emil

Pazzi, Ant. Kaus, Const. Bossetti, Fr. Sussnik in Sev. Pinamonti. Pri dr. št. 4. Ant. Čerček, Edw. Ravnikar, Jos. Hribar, John Sava, Fr. Svajger, Math Klemenčič in Mike Prelesnik. Od dr. št. 9. Karl in Ana Kren. Pri dr. št. 11 Louis Vene, Fr. Cvetkovič in Peter Partel. Pri dr. št. 5. John Trpin. J. Anželin in Louis Angerer. Pri dr. št. 6 Rupert List. Pri dr. št. 21 Mihael Hauptman, Fr. Krivec.

Izključeni člani in članice: Pri dr. št. 1 Jos. Pilny. Pri dr. št. 4. John Hribar, Sperando Franceskinil. Pri dr. št. 7. Jos. in Antonija Cook. Pri dr. št. 9. Leo in Sofia Seicher. Pri dr. št. 10. Jacob in Terezija Kosmatin, Izidor in Neža Kral, Pri dr. št. 19 Frank Remene.

Umrli člani in članice: Pri dr. št. 2. v Chicopee, Kans Matija Genser, crt. 137. Umrli dne 2. decembra 1912. Pri dr. št. 5 v Weir, Kans, Josefina Mišmaš, crt. 1319. Umrli 15. decembra 1912. Pri dr. št. 10. Jenny Lind, Ark. Frančiška Mrak. Umrli 28. dec. 1912.

John Černe, gl. tajnik.

MATI.

Socialen roman v dveh delih. Spisal Maxim Gorkij.

— Vedela sem! — je preprosto dejala Saša, a obraz ji je prebledel. Odčela je gumbe na svojem plašču in zapenila dva ga je skušala sneti s pleč. Pa ni šlo. Rekla je: — Kako zoprn je ta dež in veter! Ali je — zdrav? — Da. — Zdrav in vesel, kakor zmerom! — je dejala Sašenka polglasno ogledajoč svojo roko. — Piše nam, da bi oprostili Ribina! — ji je sporočila mati, ne da bi se ozrla nanjo. — Da? Zdi se mi, da moramo izkoristiti ta načrt! — je počasi izpregovorilo dekle. — Tudi jaz mislim! — je dejal Nikolaj in se pokazal na durih. — Na zdravje, Saša! — Dala mu je roko in vprašala: — Zakaj gre sedaj? Vsi soglašajo v tem, da je načrt srečen. Vem — prav vsi... — A kdo ga izpelje? Vsi so s poslom obloženi... — Dajte meni! — je urno dejala Saša in vstala na noge. — Časa imam. — Dobro! Ampak vprašati moramo druge... — Le... takoj jih vprašam! Že grem. — Znova je začela zapenjati gumbe na plašču s svojimi tenkimi prstki. — Oddehnite se... — je predlagala mati. — Tih se je nasmejela in odgovorila z mehkim glasom: — Ne vznemirjate se zaradi mene, saj nisem utrujena... — Molče jima je stisnila roko in odšla hladno in strogo.

Mati in Nikolaj sta stopila k oknu in gledala, kako je dekle šlo preko dvorišča in izginilo za vratmi. Nikolaj je tiho žvižgal, sedel za mizo in začel pisati. — Naj se le peča s tem načrtom, odleže ji! — je dejala mati tiho in zamišljeno. — Seveda... — je odgovoril Nikolaj in obrniti se k materi vprašal z nasmehom na dobrem obličju. — A m m o vas, Nilovna,

je šel ta kelih... okusili niste hrepnenja po ljubljnem človeku?

— No! — je vzkliknila mati zamahnivši z roko. Kakšno hrepnenje? Strah, da me omože s tem ali onim. — Ali vam nihče ni bil všeč? Pomislila je in odgovorila: — Ne spominjam se, moj dragi... Kako da bi mi nihče ne bil všeč. Gotovo sem koga rada videla... ali ne spominjam se več! Pogledala ga je in končala s tiho bridkostjo: — Mnogo me je pretepal mož, in vse, kar je bilo poprej — kakor da bi se bilo izgubilo v duši... Nikolaj se je obrnil k njej, in ona je za hip odšla iz izbe; in ko se je vrnila, jo je Nikolaj ljubeznivo pogledal in ogovoril tiho in prijazno gladeč z besedami svoje spomine. — A jaz, glejte, sem imel kakor Saša svojo storijo! Ljubil sem dekleta — čudovitega, imenitega dekleta... kot dvajsetleten fant sem jo spoznal in odtedaj jo ljubim... še sedaj jo ljubim, da govorim po pravici! Ljubim jo... iz vse duše in večno...

Mati, ki je stala poleg njega, je opazila, kako je razsvetlil njegove oči toplin in jasen sijaj. Položivši roke na naslonjalo, a naje glavo, je gledal nekam v daljavo in vse njegovo telo, suho in teko, pa vendar krepko je stremelo nekam naprej, kakor rastlinsko steblo k solnčni luči. — Pa bi se oženili! — je svetovala mati. — O! Ona je že peto leto poročena... — A zakaj se niste poprej? Ali vas ni ljubila? — Pomislil je in odgovoril: — Pač, najbrž me je ljubila... prepričan sem o tem! A glejte, zmerom je bilo tako: ona je tičala v ječi, jaz sem bil prost, pa je bila ona prosta in jaz v ječi ali v prognanstvu. Prav podobno Sašine mu položaju! Končno so jo poslali za deset let v Sibirijo, strašno daleč! Jaz sem hotel za njo... Ali pomišljala sva se oba... Pa sem ostal. A ona je tam spoznala drugega človeka... mojega tovariša, imenitega fanta! Skupaj sta ubežala... sedaj živita za me, da...

— Videli ste ga. Na njegovem stanovanju ste se sestajali s ključavničarji. — A! Spominjam se... čudak — Odpuščen vojak, krovec... Malo razvit človek, z neizérpnim sovrastvom do nasilja... in do nasilnikov. Nekoliko filozofa je v njem! — ie dejala Saša in gledala proti oknu. Mati jo je molče ogledovala in nejasno čuvstvo je gorelo v njej. — Godun hoče oprostiti svoje ga nečaka, kovača Jevčenka. Ali ga še spominjate? Eleganten in čeden fant, ki vam je bil všeč... Nikolaj je pokimal z glavo. — Godun je vse dobro pripravil — je nadaljevala Saša — a dvomim o uspehu... Če opazijo na skupnem izprehodu kaznjenci lestvico, jih bo mnogo hotelo ubežati... Zastinila je oči in utihnila; mati je stopila k njej. — In drug drugega bodo ovirali... Vsi trije so stali pred oknom, mati vzdah za Nikolajem in Sašo. Njun burni razgovor je budil v njenem srecu vse življe nejasen občutek... — Tja pojdem! — je dejala nenadoma. — Čemu? — je vprašala Saša. — Ne hodite, draga moja! Vjamejte se! Nikar! — ji je svetoval Nikolaj. — Mati ga je pogledala in bolj tiho, a trdovratneje ponovila: — Ne, jaz pojdem... Spogledali so se in Saša je dejala: — Razumljivo je... — Obrnila se je k materi, vzela jo pod pazduho in ji rekla s preprostim, ampak presrečnim glasom: — Rečem vam le, da čakate zaman... — Draga moja! — je vzkliknila mati in se pritisnila k sebi s trepetajočo roko. — Vzemite me... ne bom vas nič ovirala! Moram! Ne verujem, da je beg mogoč! — Mati pojde! — je rekla Saša Nikolaju. — Vaša stvar! — je odgovoril Nikolaj in sklonil glavo. — Skup ne moreva biti. Pojdite na polje, k vrtovom... Odtam vidite obzidje jetnišnice... A če vas vprašajo, kaj tam delate? — Vsa vesela ji je odgovorila mati: — Odgovor že najdem!... — Ne pozabite, da vas poznajo jetniški pazniki! — je pripomnila Saša. — In če vas zagledajo tam... — Ne ugledajo me! — je vzkliknila mati. — V njenih prsih se je bolešno jarko razvelo upanje, ki je ves čas neopaženo tlelo v njej in jo oživljalo... — Mogoče pa bo le... on... — si je mislila in se nanaglo oblekla. — Uro pozneje je bila mati na polju za jetnišnico. Rezek veter je pihal okolo nje, privzdigoval ji obleko, udarjal ob zamrzo zemljo, mahal stari plot, ob katerem je stopala, z zamahom se zaganjal čez nevisoko ozidje jetnišnice. Na zidu se je zlomil, vzdignil hrup z dvorišča, ga raztresel po zraku in nesel proti nebu. Po njem so urno bežali oblaki odkrivajoč male spranje v sinje višave. — Vzdah za materjo je bil vrt, spred pokopališče, a na desno jetnišnica. Okolo pokopališča je vojak gonil konja na lanec, a tovariš je stal poleg njega, teptal z nogami glasno po zemlji, kričal, žvižgal in se smejal... Drugega ni bilo nikogar pri jetnišnici. — Po čudnem nagonu se je mati napotila naravnost k vojakoma in ju vprašala: — Ali ni šla moja koza tod mino? — Eden od njiju je odgovoril: — Nisva videla... — Počasi je šla mino niti k pokopališki ograji, oziraje se izpod čela na desno in nazaj. Naenkrat je začutila, da so ji zadržgale noge in težke so postale, kakor da bi bile primrznile na zemljo. Izza vogla je urno, kakor hodijo prižigalci cestnih svetilk, prišel zastavni človek z majhno lestvico na hrbtu. Mati se je ozrla na vojaka — na istem prostoru sta teptala in konj je tekal okolo njiju; nato je pogledala na človeka z lestvico — prisloni je k steni in se počasi vzpel kvišku... Vzgor je zamahnil z roko proti dvorišču, zlezal urno dol in izginil za volanom. Sree je materi utripalo hitreje, sekunde so se pomikale počasi... Na jetniškem obzidju

Nikolaj je končal, suel očala, jih obrisal, pogledal stekla na luči in jih če enkrat obrisal. — Eh, moj dragi! — je vzkliknila ženica prijazno in zmajala z glavo. Smilil se ji je in hkrati se mu je smehljala s toplim, materinskim nasmehom. Nikolaj se je obrnil, vzela pero v roke in se zopet oglašil označujoč ritem svojega govora z rokami. — Rodbinsko življenje manjša energijo revolucionarja! Otroci, negotovost, delo za vsakdanji kruh... A revolucionarje mora razvijati svojo silo neprestano, vse globlje in širše. To zahteva čas — pred vsemi moramo zmerom korakati, ker smo mi, delavci, zgodovinsko poklicani, da razrušimo stari svet, da zgradimo novo življenje. A če popustimo, če se vdamo utujenosti, če nas premoti možnost majnih pridobitev — je to klaverno izdajstvo nad našo stvarjo. Nikogar ni, da bi mogli z njim korakati, ne da bi pokazili svojo vero, in nikoli ne smemo pozabiti, da je naša naloga — ne male pridobitve, temveč popolna zmaga. — Glas se mu je ojačil, lice mu je pobelodelo in v očeh mu je zažarela navadna, zadrževana in enakomerna sila. Glasno je pozvonilo in zmotilo. Nikolaja sredi besede — Ljudmila je prišla v lekerni času neprimernem plašču, z lici, od braza zardelimi. Snemaajoč raztrgane galose je dejala s srditim glasom: — Razprava je razpisana... za danes teden! — Res? — je zaklical Nikolaj iz izbe. — Mati je urno stopila k njemu, ne vede, ali jo vznemirja radost ali stah; Ljudmila je šla poleg nje in je dejala ironično s svojim nizkim glasom: — Res je! Namestnik državnega pravnika Šostak je ravnokar vročil obtožnico. Na sodnji govorje čisto javno, da je sodba že narejena. Kaj je to? Ali se vlada boji, da bodo njeni uradniki premehki z njenimi sovražniki? Tako dolgo in tako temeljito kviri svoje služabnike, a še zmerom si ni v svesti, da so podležji... Ljudmila je sedla na divan, si otrla suha lica z dlanimi, v njenih motnih očeh je gorelo zaničevanje, njen glas je prekipeval od gnjeva. — Zaman tratite svoj smodnik, Ljudmila! — jo je miril Nikolaj. — Ne slišijo vas... — Črni kolobarji pod njenimi očmi so zatrepotali, pokrivši obraz z zloveščo senco; grizla si je ustni in nadaljevala: — Proti tebi grem; pa me ubij! To je tvoja pravica, jaz sem tvoj sovražnik. A branč svojo oblast ne kviri ljudi, ne da! da jih moram prezirati, ne drzni se zastrupljati moje duše s svojim enizmom! — Nikolaj jo je pogledal skozi očala, pomežiknil z očmi, zmajal z glavo. A ona je nadaljevala, kakor da bi stali oni, ki jih je sovražila, pred njo. Mati je napeto poslušala njene besede, a ni razumela ničesar in je nehoti ponavljala zase ene in iste besede: — Sodna razprava... danes teden... — Ni si mogla predstavljati, kako bodo sodniki s Pavlom, a nenadoma je začutila bližanje nečesa neizprosna, nečloveško stroga, krutega. Misli so kalile njeno glavo, zastirale ji oči s sivo meglo, porrezale jo v nekako testeno maso, kar je zbuvalo v telesu mrzlico in slabost. Ta občutek je raste, vsesaval se v kri, grabil sree in ga stiskal in zastrupljeval v njem vse živo in dobro. — XXIII. — V tem oblaku dvomov in potrtosti, pod težo bridkega pričakovanja, je molče preživela en dan, dva, a tretji dan je prišla Saša in dejala Nikolaju: — Vse je pripravljeno! Danes ob... — Pripravljeno je že? — se je začudil. — Zakaj pa ne? Poiskati sem morala prostor in obleko za Ribina, vse ostalo je vzel nase Godun... Ribinu je treba prehoditi le en del mesta. Na ulici ga sreča Vjesovščikov preoblečen seveda, ogre ga s plaščem, posadi mu čepico na glavo in mu pokaže pot... Jaz ga počakam, preoblečen in odpravim naprej. — Čedno! A kdo je Godun? — je vprašal Nikolaj.

— Videli ste ga. Na njegovem stanovanju ste se sestajali s ključavničarji. — A! Spominjam se... čudak — Odpuščen vojak, krovec... Malo razvit človek, z neizérpnim sovrastvom do nasilja... in do nasilnikov. Nekoliko filozofa je v njem! — ie dejala Saša in gledala proti oknu. Mati jo je molče ogledovala in nejasno čuvstvo je gorelo v njej. — Godun hoče oprostiti svoje ga nečaka, kovača Jevčenka. Ali ga še spominjate? Eleganten in čeden fant, ki vam je bil všeč... Nikolaj je pokimal z glavo. — Godun je vse dobro pripravil — je nadaljevala Saša — a dvomim o uspehu... Če opazijo na skupnem izprehodu kaznjenci lestvico, jih bo mnogo hotelo ubežati... Zastinila je oči in utihnila; mati je stopila k njej. — In drug drugega bodo ovirali... Vsi trije so stali pred oknom, mati vzdah za Nikolajem in Sašo. Njun burni razgovor je budil v njenem srecu vse življe nejasen občutek... — Tja pojdem! — je dejala nenadoma. — Čemu? — je vprašala Saša. — Ne hodite, draga moja! Vjamejte se! Nikar! — ji je svetoval Nikolaj. — Mati ga je pogledala in bolj tiho, a trdovratneje ponovila: — Ne, jaz pojdem... Spogledali so se in Saša je dejala: — Razumljivo je... — Obrnila se je k materi, vzela jo pod pazduho in ji rekla s preprostim, ampak presrečnim glasom: — Rečem vam le, da čakate zaman... — Draga moja! — je vzkliknila mati in se pritisnila k sebi s trepetajočo roko. — Vzemite me... ne bom vas nič ovirala! Moram! Ne verujem, da je beg mogoč! — Mati pojde! — je rekla Saša Nikolaju. — Vaša stvar! — je odgovoril Nikolaj in sklonil glavo. — Skup ne moreva biti. Pojdite na polje, k vrtovom... Odtam vidite obzidje jetnišnice... A če vas vprašajo, kaj tam delate? — Vsa vesela ji je odgovorila mati: — Odgovor že najdem!... — Ne pozabite, da vas poznajo jetniški pazniki! — je pripomnila Saša. — In če vas zagledajo tam... — Ne ugledajo me! — je vzkliknila mati. — V njenih prsih se je bolešno jarko razvelo upanje, ki je ves čas neopaženo tlelo v njej in jo oživljalo... — Mogoče pa bo le... on... — si je mislila in se nanaglo oblekla. — Uro pozneje je bila mati na polju za jetnišnico. Rezek veter je pihal okolo nje, privzdigoval ji obleko, udarjal ob zamrzo zemljo, mahal stari plot, ob katerem je stopala, z zamahom se zaganjal čez nevisoko ozidje jetnišnice. Na zidu se je zlomil, vzdignil hrup z dvorišča, ga raztresel po zraku in nesel proti nebu. Po njem so urno bežali oblaki odkrivajoč male spranje v sinje višave. — Vzdah za materjo je bil vrt, spred pokopališče, a na desno jetnišnica. Okolo pokopališča je vojak gonil konja na lanec, a tovariš je stal poleg njega, teptal z nogami glasno po zemlji, kričal, žvižgal in se smejal... Drugega ni bilo nikogar pri jetnišnici. — Po čudnem nagonu se je mati napotila naravnost k vojakoma in ju vprašala: — Ali ni šla moja koza tod mino? — Eden od njiju je odgovoril: — Nisva videla... — Počasi je šla mino niti k pokopališki ograji, oziraje se izpod čela na desno in nazaj. Naenkrat je začutila, da so ji zadržgale noge in težke so postale, kakor da bi bile primrznile na zemljo. Izza vogla je urno, kakor hodijo prižigalci cestnih svetilk, prišel zastavni človek z majhno lestvico na hrbtu. Mati se je ozrla na vojaka — na istem prostoru sta teptala in konj je tekal okolo njiju; nato je pogledala na človeka z lestvico — prisloni je k steni in se počasi vzpel kvišku... Vzgor je zamahnil z roko proti dvorišču, zlezal urno dol in izginil za volanom. Sree je materi utripalo hitreje, sekunde so se pomikale počasi... Na jetniškem obzidju

je bila med blatnimi lisami in med opeko, od katere je odpadel omet, lestvica komaj vidna... Naenkrat se je iznad zida pokazala črna glava Mihajlova vse njegovo telo je zrasko v višavo, se prevrnilo čez steno, zdrknulo nazdol... Pokazala se je druga glava s ko smato kučmo, na zemljo se je potočila črna kepa in izginila za voglom... Mihajlo se je vzravnaval, azri se naokolo in zmajal z glavo... — Beži, beži! — je zašepetala mati in zacepetala z nogo. — V njenih ušesih je godlo, začuli so se glasni kliči — nad steno se je pokazala tretja glava... Mati se je prišla z rokami za prsi, trmel, zamižala... čakala... Svetloasa glava brez brade se je vzpenjala kvišku, kakor da bi se hotela odtrgati, in nenadoma — izginila za zidom. Hrup je postal po zraku tenke žvižge... Mihajlo je korakal ob zidu, jo prešel, stopal preko odprtega trga med jetnišnico in hišami. Zdelo se ji je, da gre prepočasi, da nosi preveč pokoncu glavo — vsak, kdor ga pogleda v obraz, si zapomni ta obraz za vedno... Zasepetala je: — Hitreje... hitreje... — Za jetniškim obzidjem je nekaj zaropotalo... zadonel je tenki žvenket razbitih šip. Vojak se je uprl z nogami ob zemljo, potegnul konja k sebi; njegov tovariš je nastavlil pest na usta in zakričal nekaj proti jetnišnici; potem je zastal glavo in nastavlil uho. — Mati je z veliko napetostjo obrabila vrat na vse strani; njene oči so vse videla, a ničesar verjele — prehitro in preveč preprosto se je zgodilo, kar si je predstavljala za strašno zapleteno, in ta naglica ji je omamila zavest. Na cesti ni bilo več videti Ribina; visok človek v dolgem plašču je korakal in je bežalo dekletce... Izza vogla so prihitali trije pazniki, teklitno drug ob drugem in vsi so iztegovali naprej desno roko. Eden vojakov jim je skočil nasproti, drugi je tekal okolo konja, hoteč se vzpeti nanj; pa ni šlo; konj je plesal in z njim je plesalo vse naokolo. Nepronehoma so rezali zrak žvižgi, ki jih je bilo strah lastnega zvoka. Njih nemiraj; obupni vzkriki so zbuvali v ženici zavest o ranosti; zadržgala je, šla ob ograji pokopališča sledeč paznikom; ali z vojakom so tekli okolo drugega vogala jetnišnice in izginili. Za njimi je tekel znan pod paznik v odpeti uniformi... Odneko se je pojavila policija, ljudstvo se je nabiralo. — Veter je krožil in žvižgal, kakor da se raduje, in donšal materi na uho odtrgane, zmedene klice: — Ves čas je tu! — Lestvica! — Kajpakda! Vrag vas vzemi... — In zopet so se oglašili ostr žvižgi... Ta zmedenost jo je veselila; hitreje je stopila in si mislila: — Mogoče je... če bi le hotel! — Izza vogala ograje so ji pridirjali nasproti nadstražnik v dvema policajema. — Stoj! — je zakričal nadstražnik težko sopeč. — Ali nisi videla... človeka... bradatega? Ali ni bežal tod mimo? — Z roko je pokazala na vrtove in mirno odgovorila: — Tja je bežal... — Jegerov! Beži... Zažvižgaj! — ie zakričal nadstražnik. — Ali je že dolgo? — Da, nekaj minut... — Žvižganje je zadušilo njen glas, nadstražnik se je ne čakajoč odgovora zapodil preko zmrznenih kep in mahal z rokama proti vrtovom. Za njim so drveli s sklonjenimi glavami in žvižgaje policaji... — Za njimi je gledala in odšla domov. Žal ji je bilo nečesa, a mislila ni o ničemer; le na srecu ji je ležalo bridko, zoprno čuvstvo. Ko je dospela s polja na cesto, ji je pristregel pot izvošček. Vzravnaval je glavo in v kočiji je zagledala mladega človeka s svetlimi brki in z bledim, utrujenim licem. Tudi on jo je pogledal. Sedel je po strani in vsled tega je bila njegova desna rama višja od leve. — Nikolaj jo je veselo pozdravil. — Ali ste še živa? Kako je bilo? — Mislim, da se je posrečilo. — Trudila se je, da zbudi v svojem spominu vse podrobnosti; pripovedovala je o begu in govorila, kakor da bi sporečala pripo-

vedovanje drugega in da bi sama dvomila o njegovi resničnosti. — Glejte, srečo imamo! — je pripomnil Nikolaj in si mel roke. — A za vas sem se bal! Vrag vedi! Veste, Nilovna, sprejmite moj prijateljski nasvet: ne bojte se sodne razprave. Čim prej bo, tem bližja je osvoboditev Pavla, vrujte mi! Morda uide spotoma... Razprava izgleda približno tako le... — Pa ji je narisal sliko sodne razprave, matoj ga je poslušala in je razumela, da se nečesa boji, pa da bi jo rad obrabil. — Nemara mislite, da izdam kaj sodnikom? — ga je nenadoma vprašala. — Ali da jih poprosim za kaj? — Kvišku je poskočil, mahnil z rokami in zavpil užaljeno: — Kaj pravite? Žalite me... — Bojim se, to je res! Česa se bojim, ne vem!... — Umolnila je in njene oči so begale po izbi. — Časih se mi zdi, kakor da žalijo Pašo, da se norčujejo iz njega... Eh, kmetič pravijo, kmečka korenina! Kaj pa si zagrešil? A paša je ponosen... prav tako jim odgovarja... Ali pa se jim Andrej posmehuje... Vsi tam so tako strastni, tako pošteni... Pa si misliš — da se zgodi kaj... pa jih obsodijo... da jih ne vidiš nikoli več! — Mrko je molčal Nikolaj in si gladil brado. — Teh misli ne preneha iz glave! — je tiho nadaljevala mati. — Nekaj strašnega je sodišče! Ko začno iskati in tehtati resnico... strašno! Ne kazni, ampak sodba, oena pravice se mi zdi strašna... Ne morem vam razložiti... — Čutila je, da Nikolaj ne razume njenega strahu. Vsled tega ji je bilo še težje govoriti o svojem strahu. — XXIV. — Ta strah, podoben plesnobi se je tri dni razrašal v njenih prsih in jo dušil s svojo težko vlogo; ko je napolnil dan sodne razprave, je nesla s seboj v razpravno dvorano težko, temno butaro, ki je lomila hrbet in vrat. — Na ulici so jo pozdravljali znanci iz predmestja; molče jim je odzdravljala in se urno prevrvala skozi temno množico. Na hodnikih in v dvorani so jo srečavali sorodniki obtožencev in govorili prav tako z zlomljenim glasom. Besede so se ji zdele odveč in ni jih razumela. Vsi ljudje so bili mrki, vse je navdajala ena in ista potrtost — navzela se je je tudi mati in jo še bolj dušila. — Sedi poleg mene! — je dejal Sizov in se odmaknil na klopi. — Poslušno je sedla, popravila si obleko in se ozrla naokolo. Pred njenimi očmi so se zlivali zeleni in malinasti kolobarji, lise in zablščale so se tanke žolte niti... — Našega Grišo je pogubil tvoj sin! — je tiho izpregovorila ženica, sedeča zraven nje. — Molči že, Natalija! — je odgovoril Sizov osorno. — Mati je pogledala na žensko. Samojlova je bila, dalje je sedel njen mož, plešast, častitljiv očanec s široko, rdečo brado. Njegovo obličje je bilo koščeno, mežikajoče je gledal predse, in brada se mu je tresla. — Skozi visoka okna je dvorano napolnjevala motna svetloba, zunaj je po šipah polzel sneg. Med okni je visela velika carjeva podobna, v močnem, mastno, bleščočem zlatem okvirju; težke gardine so ob stenah pokrivala okvir z ravnimi gubami. Pred podobo, skoro po vsej širini dvorane se je razprostirala z zelenim suknom pogrnjena miza, na desno od steni sta stali za omrežjem dve leseni klopi, na levo dve vrsti malih stolov. Po dvarani so potihotekali služabniki z zelenimi ovrtniki in zlatnimi gumbi na prsih in po životu. V motnem ozračju je plaho begal tih šepet in se razširjal komplicirani apotekarski duh. Vse to — barve, blesk, glasovi in vonj — ji je ležalo na oči, se splazilo z dihi in prsi, izpodrinilo vsa živa čuvstva napolnjujoč opustošeno sree z nepremično, bridko bojaznijo. — Nenadoma je nekdo izmed ljudi glasno izpregovoril, mati je zatrepotala, vsi so vstali, tudi ona se je vzdignila opiraje se na roko Sizova. — (Dalje prihodnjtj.)

Zločin.

Werner Peter Larzen:

Veliko moči nima več. Kolena skele, glava je razbeljena. Že od jutra sem ga je obhajala slabost. Vzlic temu hodi dalje, dale, mimo vil s cvetočimi gredicami in trudi se, da bi gledal kolikor mogoče ravnodušno. Nihče se ne zmeni sanj. Le malokdo ga pogleda natančneje. On pa gre dalje, ne da bi se ozri, roke v žepu, živžga pesem za pesmijo, samo da nihče ne opazi njegove razburjenosti.

Nekaj časa gre vse dobro. Ali potem mu prične migljati pred očmi, plamenčki se utrinjajo, ljudje in hiše plešejo, mirnost je izgubila — kakor bi jo bil veter odnesel — in zdi se mu, da vsakdo, ki gre mimo njega, ve, kako da je z njim: brez dela in brez jela. Dama ga zvezdavo pogleda. Gospod zmaže z glavo. Dekle zleti mimo njega in hitita. Sto oči se je uprlo vanj, vsi pogledi polni nezaupljivosti. Kaj hoče kuštravi in razdrapani človek? Ali bo beračil, ali bo kradel?

Čuti, kako mu sili kri v glavo. Glasno živžgajoč koraka dalje. Nekaj se mora zgoditi. Tako ne gre več. Vsaj otroku mora prinesiti kruha! Že več dni vpije, med tem ko ga stresa mrzlica:

"Kruha! ... Mleka! ..."
Ne, ne, na to ne sme misliti. De la ni ... Nihče mu ne posodi vinarja ...

Dalje in dalje hodi. Sam ne ve, kaj pravzaprav hoče. In vendar bi ži vsak dan iz svoje bogate stanovanja, vsak dan tava okolo, brez namena, brez cilja, brezskrbnost in bogastvo ga mičeta.

"Dober dan", pravi nekdo.
Pred njim stoji dekle, košaro na roki.

"Kje ste se pa Vi vzeli?"
Premeri ga od nog do glave, potem je v zadregi. Njegove hlače so se svetile, čevlji so bili strgani. "Nič dela", pravi on.
"Hm". Trenotek premišljuje. "Malo časa imam ...". Pokima in izgine.

Bila je kuharica pri zasebniku, nekaj hiš dalje. To je vedel od prej. In še nekaj —

Hipoma obstane. Njegov obraz, še ves siv in medel, se napne.

Kadar gre z doma, pušča vrata odprta. Kdor le hoče, lahko vstopi. Po hodniku se pride v kuhinjo ... Nova moč ga navdaja. Oči se mu svetijo. Če poskusi? Samo naj-potrebnejše, samo kosček kruha? Neodločen je še. Skoraj se hoče obrniti in oditi. Kakor bi hotel teči. Potem pa se vzravna in hitro koraka proti vili.

Pred vilo se nabirajo ljudje. Stoje posamič in v gručah, sprašujejo, kretajo z rokami in kažejo na hišo. Nekateri buljijo tako oči, kakor bi hoteli pogoltniti hišo.

Okoli debele ženske se drenja največ ljudi. Žena govori in lica ji žare.

"... Da, vzela je kruh in srajco, otroško srajco. Ah kaj. Vi ste neumen mladenič! Glejte, da se poberete! Kaj se je zgodilo? Kradel je! Kakor sem že rekla, kruh in srajco male deklice — Marija ji je ime — lep otrok, materi popolnoma podobna! — Stisnil je pod pazduho vse skupaj, da — ali ne? Od takega nedolžnega otročička! Torej pod pazduho in švrk — že je letel po stopnicah!"

"In ni ga nikjer?"
"Brez sledu!"
"Pa ga vendar iščejo?"
Možje lete po vrtu. Pes laja. Na balkonu stoji gospod, še debelejši od debele žene in maha z rokami. "Ali ga dobe?"
"Menda ne."

Pri sosedni villi se odpro vrata, kosmat in razdrapan mož stopi ven. Trenotek srepe pogleda gručo pred vilo, potem prične teči.
"Tat! ..."

Vse se spusti v tek za njim. Kletvine, živžigi, kričanje ...
"Primate ga, primate ga ...!"
Okna se odpirajo, konji se plaše. Psi lajajo. Vse drvi — po cesti dol — okolo vogla — med vozovi — in spredaj pred njimi razdrapani kosmatinec kakor orjaški, črni zajec.

Mož pride po cesti gor, počasi, težko, velik je.
"Primate tatu!"
Mož se ustavi, zravna se — dvigne pest —
Razdrapani kosmatinec se zgrudi. Njegov obraz se spači.

Nekje iz srede obraza pljuska

teman tok, teče čez vrat, kamni se porleče.

Gonjači prihrume.
"Kradel je!"
"Kje je srajca?"
"Policija!"

Stražniki prihajajo. Napravi se krog. Nekdo kolne. Nekdo se smija, jasno in bučno.

Razdrapani kosmatinec leži na tleh. Okrvavljen, prihuljen, v toplem strahu. Kakor zbegana žival. V eni roki drži kruh, v drugi otroško srajco. Prav varno drži, na stran in visoko. Ker tlak je prešen. In kri kaplja, kaplja brez prestanka. Na obleko ... na pot.

Iz življenja pustolovca.

(Izpred zadrške porote.)

V hotel Bristol, ki je eden izmed najfinjših in najdražjih hotelov na Dunaju, je prišel elegantno opravljen tujec, mlad gospod, ki se je menoval lord Hamilton. Najel si je v hotelu krasno stanovanje in je deponiral pri hotelski blagajni veliko vsoto denarja. Vse je bilo na uslugo bogatega mu tujcu. Mož je živel jako udobno, delal je pridno izlete v dunajsko okolico, posebno na Semeringu je bil kmalu dober gost. Noči je izdatno užival na Dunaju, dovolj je, če rečemo, da ga je stala vsaka noč malo premoženje. Seznanil se je ta bogati tujec med drugim z argentinskim generalnim konzulom v Budimpešti, ki mu je končno dal potni list na ime Arthur Robinson Hamilton. S tem potnim listom je mož odpotoval iz Dunaja v Trst, kjer je nadaljeval svoje razkošno življenje.

Barska vojna je zvalila mnogo prostovoljcev mladih fantov, da so se podali v Transvaal. Da pomagajo Burom v svojem obupnem boju proti Angeležem za svojo neodvisnost. Takrat se je odpeljal v Afriko tudi mlad Dalmatincec, lep in podvzeten fant Anton Urlich. Toda med potjo se je možakar premislil in vstopil je za dobro plačo v angleško armado. Odlikoval se je na več krajih in dosegel je v angleški armadi dostojanstvo majorja. Kot tak je bil ranjen in v bolnišnici v Krügersdunu se je seznanil z nekim smrtno ranjenim Burom, ki mu je pred smrtjo izdal skrivnostni zaklad čiste zlate, zlitga v palice. Ko je srečni major okreval in nesrečni Bur umrl, je vzel major Urlich nekaj zlata iz skrivne zakladnice in šel v Amerko. Tam je zlato prodal bajne noski banki, bilo ga je 120 kilogramov. Iz Amerike se je podal bogat mož v Evropo, kjer pa je izpremenil svoje pravo ime Urlich v ime lord Hamilton, češ da se skrjuje pred angleškimi oblastmi, ki bi zahtevale zaklad. Obiskal je novepečeni lord Pariz, Madrid, Rim, Berlin, Monakovo, Petersburg in je prišel končno na Dunaj v hotel Bristol, kar smo v uvodu omenili.

To pripoveduje bogat tujec lord sam v dunajski kavarni v odlični družbi pri bogato obloženi mizi in pri penečem šampanjeu. Vsi obžudujejo bogatega in srečnega junaka; mož živi v nebesih in marsikako oko poželljivo gleda na njegovo denarnico. Koliko pa je na tem resnice, nam pove obtožnica zadrškega državnega pravdnštva.

Res je, da je šel v tujino za časa burske vojne mlad fant današnji obtoženec Anton Urlich false lord Hamilton. Res je, da je obredel Urlich skoro cel svet, res pa je tudi, da se je razvil v takega goljufa in sleparja, da se skoro lahko kosa z najbolj prefriganimi in rafiniranimi angleškimi mednarodnimi salonskimi sleparji. Izvrševal pa je ta mož svoje goljufije sledeče:

V neki benečanski livarni si je naročil Urlich palice iz zlata podobne zmesi po 140 lir vredne. Te palice je prodajal za pravo in čisto zlato. Svojo kupčijo je podpiral z že navedeno bajko o transvaalskem zakladu. Ker je imel mož fin nastop in je znal izborno pripovedovati, se mu je kupčija skoro vedno posrečila. Prodajal je zlato raznim osebom za visoke cene. Palice zlata, ki je njega stala v Benetkah 140 lir, je prodal večkrat za 5000, 6000, tudi 10.000 in 16.000 kron. Bil je pri tem mož tako galanten, da je vračal ljubezen celo neki 70letni bogati ruski grofici, ki se je zaljubila v njega in pri kateri je dobil denarja za svoje zlato, kolikor ga je hotel.

Goljufal je povsod. Kapitan Kosičev v Trstu mu je dal 4000 kron, trgovec Tunica mu je dal 5000 k.

in njegov lastni sorodnik profesor Urlich v Zadru mu je tudi dal 5000 kron. To so seveda samo tri goljufije, pri katerih so oškodovani goljufije, pri katerih so oškodovani domačini. Za koliko je ogoljufal precej, kajti on sam prizna, da je zapravil v zadnjih letih več kot en milijon kron.

Zasačili so Urlicha v Zadru. Tam je prosil trgovca Meledo, da naj mu da za eno palico zlata 4000 kron. Denar potrebuje za vožnjo v Marzlj, kjer ga pričakuje njegov prijatelj, ki mu je prinesel iz Afrike zopet 30 palic zlata. Meleđa je dal zlato prezkusiti na Dunaju, kjer so dognali, da ni v kovini niti trohice zlata. Sledila je senzacionalna aretacija, preiskava in Urlich false lord Hamilton sedi sedaj pred zadrsko poroto. Urlich dosledno tajni vsako krivdo in pove porotnikom v svojo obrambo že znano bajko o transvaalskem zakladu, ki je vreden baje 12 milijonov funtov sterlingov in o zaljubljeni 70letni ruski grofici Poetoki. On trdi, da je njegovo zlato pravo in da je tisto palico, ki jo je ponudil Meledi, prodal pozneje v Parizu za 16.000 kron. Pri hišni preiskavi so pa našli 10 zlatu podobnih palic, ki niso bile popolnoma zlate, toda te si je dal baje zanalasč napraviti in jih je rabil za kopelj.

Državni pravdnik je vprašal, ko mu je slepar tako lepo povedal svojo pravljico o umirajočem Buru in velikanskem zakladu, zakaj da je Bur ravno njemu, kot tujcu in sovražniku zaupal tako skrivnost. Urlich je rekel, da Bur ni mogel drugemu povedati, pač pa je Bur zahteval, da dá Urlich več milijonov za burske reveže. Urlich zagovornik je na to rekel: "To je bil gotovo zaklad predsednika Krügerja!"

Vse priče so potrdile skoro dobesedno obtožnico in izjavile, da je bilo zlato nepravno. Dunajske priče so med drugim tudi izpovedale, kar še do sedaj ni bilo znano, da je Urlich igral tudi pri dirkah, seveda vedno z izgubo. Pri eni svoj dirki je izgubil že 10.000 kron.

Po precej dolgih govorih državnega pravdnika in Urlichovega zagovornika so porotnici potrdili krivdo, nakar je obsodilo sodišče Urlicha na pet let težke ječe.

Blaznost vojne.

Bivši častnik je poslal našemu bratskemu berlinskemu glasilu "Vorwärts" sledeče:

Kakor še vedno, tako so vojni hujskači in več odstotni patriotje tudi sedaj ob priliki zmed na Balkanu okrasili svoje zločinske početje z oguljeno frazo, da vojne prerode npravnstveno življenje vojujočih se ljudstev. Zato hočemo izračunati izgube človeških življenj in človeškega zdravja, ki bi jih imeli narodi, če bi izbruhnila evropska vojna. Vsakemu prerivanju se hočemo ogniti.

Za temeljno merilo vzemimo izgube nemške armade v vojni 1870—71. V nemški francoski vojni je Nemčija vpoklicala vsega skupaj 1.300.000 mož. Izgube so bile sledeče: mrtvih 1871 častnikov, 26.397 podčastnikov in moštva; ranjenih 4184 častnikov, 84.304 podčastnikov in moštva. Za kužnimi boleznimi je umrlo okolo 100.000 mož.

Preglejmo najprej, kako močne armade ima trozeva ter Francoska in Rusija. Pri tem vštujemo čete posadk in nadomestne čete. Vpoklicale bi:

Nemčija	.....	4.800.000	mož
Avstrija - Ogrska	.....	2.800.000	"
Italija	.....	2.000.000	"
Francija	.....	4.000.000	"
Rusija	.....	3.000.000	"

Skupaj .... 16.600.000 mož
Angleške armade na suhem ne upoštevamo, ker ne bi igrala velike vloge v splošni evropski vojni.

Mobilizacija trozeve in antante bi postavila torej na bojišče 14 krat večjo armado kakor pa je bila ona Nemčije v letu 1870—1871. Ako bi zadele armade trozeve ter Rusije in Francoske primeroma ravno tako velike izgube kakor so jih imeli Nemei 1870—1871, tedaj dobimo naslednja števila:

Mrtvih: 14krat 1871 je 26.194 oficirjev, 14krat 26.397 je 369.558 podčastnikov in moštva. Ranjenih: 14krat 4184 je 58.576 oficirjev, 14krat 84.304 je 1.180.256 podčastnikov in moštva.

Glede izgub po nalezljivih boleznih hočemo upoštevati napredek v zdravstvu in kemiji zadnjih štirideset let. Ako vzamemo, da bi pobrale kužne bolezni le tretji del žrtev, ki so jih ugrabile leta 1870—1871 Nemeem, tedaj dobimo naslednji rezultat: kužne bolezni bi pobrale: 14krat 100.000: 3 je (okroglo) 466.000 mož.

Žal, da nista v teh zadnjih desetletjih napredovali le kemija in medicina, temveč tudi svinčena kultura in kultura topov je močno napredovala od leta 1870—1871. Če vzamemo, da današnje morilno orožje neinkuje le še enkrat boljše kakor ono iz leta 1870—1871, tedaj se izpremene gorenje številke mrtvecev in ranjenecv sledeče:

Mrtvih (okroglo): 40.000 oficirjev, 554.000 podčastnikov in moštva; ranjenih (okroglo): 88.000 oficirjev, 1.780.000 podčastnikov in moštva.

Smart bi torej ugrabila armadam trozeve, Rusije in Francije 1.060.000 mož, ranjenih bi pa bilo okrog 1.868.000 mož.

Te številke so v resnici strahotne, a nihče ne more trditi, da bi bile morda pretirane. Najbrže bo naša cenitev še prenizka.

Take blazne žrtve naj bi utrpeli evropski kulturni narodi in le za to, če dobi Srbija pristan ob Jadranskem morju ali ne, ali pa če se izkaže diplomacija pri kakem drugem vprašanju neozmožna. Na stotisoče rodbinskih očetov bo postreljenih, poklanjen in pobitih, bedno in brez pomoči bodo umirali in rane bodo pokrivalo njihova telesa. Ako bi vladal v Evropi zloben norec, ne bi se mogel izmisliti blaznejše igre.

Le še kratko apombo o tem, koliko bi evropska vojna pogoltnila denarja. Armade trozeve Francije in Rusije bi štele 16.600.000 mož. V moderni vojni stane dnevno en vojak 7 K 20 vinarjev, vse armade bi torej na dan potrebovale 119.520.000 K izdatkov. V enem mesecu bi narasli ti stroški na 3.585.600.000 K, torej nad tri milijarde kron in če bi vojna trajala štiri mesece, tedaj bi pogoltnila 14.342.400.000 K, torej nad 14 milijard.

Kdo je torej še med nami, ki ne bi bil prepričan, da mora taka katastrofa zadeti vsako državo v njen mozeg?

Srbski plen. Srbski list "Politika" poroča o srbskem plenu. Srbi so vzeli Turkom vsega skupaj 308 topov, 213.000 pušk, 40.000.000 patron, 50.000 oblek. Vse skupaj znaša vrednost 100 milijonov frankov.

ADVERTISEMENT

Predno Vam predam,
Vam povem to-le!
Kadar sami ne veste, kaj bi kupili za darilo, pridite in pogovorite se z menoj; pridite zagotovo in jaz Vam hočem pomagati pri izbiri v svoji bogati zalogi krasnih daril
Archie Tegtmeyer
Diamanti - zlatnina
Odperto zvečer. 392 National A.
Pričnete lahko tudi Vegal
račun pri nas. Grove Street.
MILWAUKEE, WIS.

POZOR BRATJE SLOVENC!
Ali že veste kje je dobiti najboljši mes po najnižji ceni? — Gotove v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici
Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.
Tu se dobijo najokusnejše svele in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PRAKJANO MESO; vse po najnižjih cenah.
Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.
NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.
Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Joa. Tratnikovem poslopuju.
MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Kdor hoče dela
naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:
"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"
da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pisem in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane \$2—in se dobi pri:
V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.
Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.
Velike ugodnosti: električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku
Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington
Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.
Družbeno ladjevje parnikov na dva vijaka:
Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic; NOVI PARNIKI V DELU.
Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.
ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

Obuvala
za moške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$3.50
za otroke: od 50c do \$2.50
Mi vas hočemo vselej zadovoljiti
AHRENS & VAHL
355 Grove St. Milwaukee, Wis.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k
B. Mahnič-u,
709 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.
LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.
NAJBOLJŠE OBLEKE
izdeluje pe meri sodrug
J. KRINC,
317 Florida St., Milwaukee, Wis.
Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.
Najboljše delo in najnižje cene.

Vse oči obrnjen na Milwaukee. Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitanski časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.
Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

M. JOVANOVIČ
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.
PRODAJA ŠIFKARTE.
Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.
EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.
IG. KUŠLJAN
229—1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

SLOVENSKI SALOON
LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna postrežba.
Vsakdo uljudno sprejet.

ZA MILWAUKEE, WIS.
Slovenec in Hrvatom priporoča
Andrej Makarovič
svoj premož, drva in akaprec.
306 1st AVENUE.
Naroča se tudi pri Ig. Kušljanu — 229 1st Ave. — Telefonska zveza.

Sodrug
LOUIS BERGANT
257 — 1st Avenue
priporoča Slovenec in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Važno uprašanje!
Do mi opravi
najbolje in najceneje!
Konzularne, atokrajnske sodnijske in vojaške
Javni notar Kaker
220 1/2 Grove St Milwaukee, Wis.

"Feeling Better Already Thank You!"
Srečen sem, ker sem poslušal vaš svet in se zdravil z
Dr. Richterjevim PAIN-EXPELLERJEM.
Ozdravel me je bolečin v grlu in križu, da se počutim sedaj čisto zdravega. Vsaka družina bi ga morala imeti. Čuvajte se ponaredb. 25 in 50c. steklenice.
F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl Street, New York, N. Y.
Dr. Richterjevo Cougo Pilsle otajtajo. (25c. ali 50c.)

Iz naselbin.

(Nadaljevanje s 3. strani.)

čul! Ne boj se propalje, katerih je v tvoji bližini še precejšnje število.

Poročevalec.

Garrett - Casselman, Pa. — Na veselici, oziroma shodu Jugoslov. soc. kluba Garrett-Casselmana, dne 31. decembra 1912 je bil sprejet navedeni protest proti listu "Glas Naroda" zaradi napadov na razredno zavedne delavce in njihove organizacije.

"Mi razredno zavedni delavci, člani kakor tudi še nečlani socialistične stranke ter drugih organizacij, protestiramo proti neopravičenemu napadu od strani lista "Glas Naroda". Pisarenje, kakršno si dovoljuje urednik tega lista, smatramo za podlo in škodljivo pravemu napredku slovenskih delavcev v Ameriki. To pisarenje je tembolj obsojljivo vredno, ker prihaja iz golihih kupčijskih nagibov lista "Glas Naroda", ki so v direktnem nasprotju s praviimi delavskimi interesi. Na podlagi tega je tudi apozicija: "List Slov. delavcev v Ameriki" neumestna in neopravičena ter hinavska. Zato zahtevamo, da se to slepilo od strani iz pročelja ter se nadomesti s stavkom, ki bo odgovarjal pisarenju lista. Ta stavek pa se mora začeti in končati z dolarjem.

Ob sklepu protestiramo proti uumešavanju G. N. v organizacije ki mu ne grejo prav nič mar, marveč se vanje vtika le z namenom, da bi vanje zanesel preprij in neslogo ter tako uničil evetoče organizacije.

Boj časopisju, ki se bori proti pravemu delavskemu napredku! Živel socializem, živelo delavstvu zvesto časopisje, živelo razredno zavedno delavstvo in njihove organizacije!

Odbor.

Garrett - Casselman, (Somerset, Pa. — V dobi petletnega bivanja v Ameriki, prišlo je moje ime prvič v javnost. Začel meje napadati neki Pajk. Vzrok temu je, ker delam za napredok zavednega delavstva.

Tem potom mu povem, da sem bil socialist predno sem njega poznal in kot tak tudi ostanem, ter da bodem stal vedno v vrstah proletariata. Kajne, hudo vam je, da se delavec prizna in bojuje za svoje pravice. Ne bodem se pregovarjal z vami, ker prepriji so samo v škodo vsakega napredka. Slova jači, nesloga tlačji.

Pajk, kot zastopnik slovenskega zavetišča naj bi rajde deloval za združenje in slogu, ne pa sejal preprij med naš narod. Ako pa hoče "neki" Pajk več, pridem na dan v doglednem času.

"Neki" Kveder.

P. S. Zdravo Štefan in Andrej! Le tako naprej in zmaga bode naša!

Garrett, Pa. — Čital sem v "G. Nar." dopis iz Conemugh, Pa., v katerem se neki Pike izražja, da je primoran pojasniti, da to ni bilo njegovo pevsko društvo "Bled", ki je sodelovalo na veselici soc. kluba tu na Garrett-u, ampak, da je to bilo neko drugo društvo. Verjamemo, da pev. društvo, ki je sodelovalo na veselici soc. kluba ni bilo pevsko društvo John Pajka, ampak je isto bilo slov. pev. društvo "Bled" iz Franklin Boro, Pa., katero društvo ima svoj charter in je na splošno povsod dobro poznano, ne le samo med Slovenci, temveč tudi med drugimi narodi v istej okolici. Če pa je kako društvo pri John Pajku, je k večjem poznano le osebam, ki se sprehajajo po Pike Road cesti od katere se govori, da je tako blatna, ako človek zaide, se ne more več sam rešiti ven iz blata. Dobro je, da ima John Pajk konja, da v takih slučajih človeka ven potegne.

Veselica je nepričakovano dobro uspela, kaj takega si nisimo ni mislili. K vspehu je mnogo pripomoglo pev. dr. "Bled" iz Franklin Boro.

J. P. dobro prečitaj, da ti ne bo treba potem zopet po listih pojasnjevati, kdo in kaj si. Da si študiran, to vemo, ravno tako tudi, da smo mi delavci zabiti. Posebno priznanje imaš kot izvrstnega igralca na karte, kjer igra zabitega delavca krvavo prisluženi denar glavno vlogo. Toliko v splošno znanje, da vemo kdo je kdo.

J. B.

Witt, Ill. — Vsekakor je že čas, da se tudi iz naše naselbine bere kak dopis v našem delavskem listu "Proletarec". Ker so nam ravno dali kapitalisti dopust za nedoločen čas, hočem te počitnice porabiti v to, da napišem par vrst iz tukajšnje naselbine.

Pred vsem naj zavrnem morebitno mnenje, da spimo v naši naselbini spanje pravičnega. Nikakor ne! Živimo prav živahno društveno življenje. Vsak tukajšnji slov. delavec pripada k eni ali drugi organizaciji. Poleg tega imamo tudi soc. klub, spadajoč k J. S. Z. Klub je bil šele pred kratkem ustanovljen a kljub temu je zanj veliko zanimanja, kar dokazuje to, da se je takoj v začetku vpisalo 18 članov sodrugov. Klubove seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu od dveh popol.

Slovenski delavci v Witt, Ill. Stopite v naše vrste, ako še niste, ter nam pomagajte bojevati naš boj za izboljšanje delavskega položaja; kar se da doseči le potom socialistične stranke. Dolžnost vsakega razrednozavednega delavca je, da pomaga soc. stranki pri njenem delu s tem, da pristopi v njene vrste, ter tako pomaga nositi njeno breme.

Da bo vsak sodrug tem lažje pojmoval svoje stališče in svoje dolžnosti, si bo naš klub nabavil potrebno literaturo, ki bo članom na razpolago. Naše geslo mora biti vedno naprej in nikoli nazaj. Delavci morajo spoznati svojo moč, se morajo združiti, ter složnim nastopom izbojevati zmago nad izkoriščujočim kapitalizmom!

Nas Slovencev je tukaj okrog 60 in delamo zvečine v premogovem rovu št. 14 Peabody družbe, ki ravno sedaj postavlja nov stroj pri vpenjači, ker je bil stari že pokvarjen in preslab. Poleg tega je še en drug rov, kjer delajo vsak dan.

Tudi pri nas se je zima pričela. Snega in ledu je povsod toliko, da si človek ne upa iz hiše. Drevje je vse polomljeno in telegrafične žice pretrgane.

C. D. S., član soc. kluba.

Dunio, Pa. — Kakor poročano, je Zveza slov. dr. priredila veselico na Silvestrov večer v korist dr. "Zarja Svobode", št. 11. S. D. P. Zveze in sicer z gledališko igro: "Nemški ne znajo", ki je bila igrana v splošno zadovoljnost občinstva.

Nekaterim članom dr. "Zarja Svobode" pa bi priporočal, da se bolj številno udeležijo, kadar se gre za korist društva. Posebno še, ker se "Zarja Svobode" ni še pri nobeni prireditvi poslužilo, da bi članom naložilo kazni, ako se niso istih udeležili, česar se pa večina društev poslužuje. Tudi se ni plačevalo v dr. blagajno že od meseca snuša; toraj dohodkov nič, stroški so pa vsaki mesec. (Toliko v blagohoten vpoštev, pa brez zamere).

Vsem zavednim Slovencem in Slovenkam, kateri ste se veselice udeležili, pa izreka dr. "Zarja Svobode" iskreno zahvalo; kakor tudi gospej U. Milavec, katera je sodelovala pri igri. Le tako naprej! Živela!

Prihodnja veselica se vrši na pustni torek, to je 4. februarja t. l. v korist dr. "Vrtni Raj" S. N. P. J. Tudi sodeluje dramatični odsek Izobr. dr. "Vihar" z veselo igro — enodejanko: "Raztresenca."

Toraj zavedni Slovenci vsi na veselico tedaj, ker le v slogi je moč.

Vsem zavednim Slovencem in Slovenkam mnogo sreče, "Proletarec" pa naj postane dnevnik v letu 1913!

Poročevalec.

Listnica uredništva.

Chisholm, Minn. — Vaš dopis je tako malo stvaren, da bi ne imel prav nobenega pomena, ako ga priobčimo. Ne gre se za to, koliko kdo napiše, temveč kaj napiše! Najmanj je vredna osebna filozofija. Pošljite kaj stvarnega in bomo z veseljem priobčili! Na svidenje!

CENE POSAMEZNIH ZVEZKOV SOC. KNJIŽNICE.

Table with 2 columns: Quantity (1, 10, 25, 50, 200, 500) and Price (\$0.05, .40, .85, 1.50, 4.25, 10.00)

"Proletarčeva" armada.

POZOR, KONTESTANJE!

PO NOVEM LETU STANE LIST \$2.00.

Da damo priliko onim kontestantom, ki si do sedaj niso mogli priboriti mesta med najvpešnejšimi bojevniki "Proletarčeve Armade", da si pomagajo naprej, naznajamo, da šteje 12 januarja 1913. naprej vsak NOV CELOLETEN NAROČNIK 300 GLASOV, vsak NOV POLLETEN NAROČNIK PA 200 GLASOV.

Vsi na krov! Sedaj ima vsakdo priliko, da pride na prvo mesto! NAPREJ!

Zmaga še ni določena.

Mimuli teden si je dovolila naša "armada" nekoliko oddiha od velikega in napornega dela predzadnji teden, pa kdo bi ji to zameril. Število novih naročnikov to pot ni bilo tako veliko kakor predzadnji teden, a sigurni smo, da bo šla Proletarčeva armada s tem večjim ognjem v boj za dosego štavljenega si cilja — pridobitev 1000 novih naročnikov "Proletarec". Ta cilj ima biti dosežen do 1. februarja. Le še dva dobra tedna in — 1000 novih naročnikov bo na Proletarčevi listi; seveda, sedaj jih še manjka par sto, a ti bodo pridobljeni v času, ki nas loči od 1. februarja. Tako je sklenila "Proletarčeva armada" in kar ona sklene, je kakor pribito. Ona se drži svojih sklepov, lahko ali težko, to se ne vpraša. Posebno ta teden bo nov naval; kajti vsak nov naročnik pridobljen od tega tedna naprej šteje celih 100 glasov več kakor dosedaj. Vsak kontestant ima dovolj prilike, da pride na vrh, da dobi prvo darilo! Vsak do ima še dovolj priložnosti, da zmaga. Zatorej vsi na delo! Menda ja ne boste dopustili, da bi morali kontest še za en mesec podaljšati! Samo še dobrih 300 novih naročnikov in zmaga je naša in kontest bo zaključen in nagrade razdeljene. Ker je eden ali drugi že pozabil, kakšna darila dobi prvih deset kontestantov, jih navajamo tu še enkrat:

- 1. Zlata ura v vrednosti \$25.00
2. Toalet. garnitura, vredna 12.00
3. Zlat moški prstan s socialističnim znakom, vredn 10.00
4. Zlat ženski prstan, vred. 7.00
5. Slika delegatov z zadnje konvencije. 5 čevljev dolga vredna 5.00
6. Zbirka knjig (med njimi roman "Mati") vredna 5.00
7. Druga zbirka knjig v vrednosti 3.00
8. Slika iz narave v krasnem okvirju, vredna 2.50
9. "Fountain" pero, vredno 2.50
10. Žepni nož z Debsovo in Seidlovo sliko 1.50
Do razpisnih daril je deležnih samo deset sodrugov, kateri dobijo po vrsti največ glasov. Vendar pa imamo tudi za vsakega ostalega sodruga, kateri se bo udeležil tega kontesta, po eno manjšo darilo, knjige ali karsi-bodi, da ne bo delal povsem zastoj.

Vrhtega pošljemo vsakemu novemu naročniku, kateri bo dobljen v tem kontestu, po eno koristno knjižico popolnoma zastoj. Teh daril naj nihče ne smatra za kakšno plačo za njegovo delo. Ne! Delo sodrugov za "Proletarca" in socializem vobče se sploh ne more naplačati. Darilo naj se smatra kot skromna nagrada ali spominčica za velekoristno delo, katero je bilo izvršeno prostovoljno v gotovem momentu v prosep socialistične misli.

Stanje kontesta ob koncu zadnjega tedna.

Table with 2 columns: Name and Amount (Frank Pavlovič, Conemaugh Pa. 10000; J. P. Novljan, Aurora, Minn. 8400; F. S. Tavčar, Rock Springs, ...)

Table with 2 columns: Name and Amount (Wyo 5800; Louis Glaser, Piney Fork Ohio 4600; Jos. Ferjančič, Panama Ill. 4500; Math Petrovičič, Cleveland Ohio 4300; Chas Pogorelec, Pueblo, Colo. 4000; Anton Drašler, Eorest City, Pa. 3600; John Teran, Ely, Minn. 3500; J. Zakovšek, Waukegan Ill. 3100; Blaž Novak, Pittsburg, Pa. 3000; Val. Razbornik, Milwaukee, Wis. 3000; Frank Daniček, Bear Creek, Mont. 2900; John Kvartich, Morgan, Pa. 2800; Val. Razbornik, Milwaukee, Wis. 2800; John Merzel, McMechen, W. Va. 2300; Fr. Rataič, Vandling, Pa. 2300; Anton Stražišar, Lloydell, Pa. 2000; J. Pogačnik, Stone City, Kansas 1900; Anton Ausec, Stanton, Ill. 1800; John Koklich, Canonsburg, Pa. 1500; Martin Meznarich, Klein, Mont. 1400; Steve Flere, Winterquarters, Utah. 1200; Louis Korosec, Pueblo, Colo. 1100; Mike Kulovec, Chicago, Ill. 1100; Anton Škoffar, McDonald, Pa. 1000; Miss M. A. Strainer, E. Helena, Mont. 1000; Jos. Hočvar, Pueblo, Colo. 1000; Math Rihter, Chisholm, Minn. 1000; Frank Yager, Keevatin, Minn. 800; J. Zakrajšek, Ralphton, Pa. 800; John Gartnar, Fayette City, Pa. 800; Vencel Obid, La Salle, Ill. 600; Jacob Selak, Pittsburg, Kans. 600; Blaž Mezeri, Carona, Kans. 400; J. Petrovičič, Waukegan, Ill. 400; Andrej Podlesnik, Pittsburg, Kans. 400; Thos Petrieh, Youngston, O. 300; J. M. Majeen, Sheboygan, Ill. 300; Louis Sporar, Butte, Mont. 200; Miss Helen Zavertnik, Chicago, Ill. 200; J. Anbel, Pittsburg, Kans. 200; Ant. Tomšič, Aurora, Minn. 200; Fr. Bregar, Springfield, Ill. 200; Louis Furlan, Muddy, Ill. 200; Miss Antonija Gabrenja, Conemaugh, Pa. 200)

Pennsylvanija še vedno prva. — Minnesota druga.

Glavna tabora "Proletarčeve" armade — Conemaugh in Aurora, sta mirovala zadnji teden, v svesti si, da sta tako daleč naprej, da se jima ni bati tekmecev tako hitro. Živahnješe pa se gibljejo nekateri drugi; tako n. pr. se je Cleveland pomaknil iz sedmega mesta na šesto. Panama, Ill. pa si je priborila peto mesto, dočim je prej zavzemala enajsto. Celo Ely, Minn., ki je dolgo časa spal, se je naenkrat pojavil s sodrugom Teranom na čelu in sicer kar na devetem mestu; to ni karsi-bodi. Tako napreduje "armada" po številu in glasovih. Ta teden se je prijavila zopet nova sodruginja za kontest — Antonija Gabrenja. Živela!

Listu v podporo.

Table with 2 columns: Name and Amount (J. Mahnich, Panama, Ill., 50c; F. Susman, McDonald, Pa., 1.00; Jos. Kogej, Jenny Lind, Ark. 50c; Joe Koršič, Glen Carbon, Ill., 20c; V tiskovni fond za dnevnik: Lonis Furlan, Muddy, Ill., \$1.)

Kontest za 1000 novih naročnikov

Upravištvu "Proletarca", Chicago:— Sodrugi! Podpisani se hočem udeležiti kontesta za 1000 naročnikov do 1. feb. 1913. Pošljite mi naročilno knjižico in bodite uverjeni, da bom storil vse, kar je v mojih močeh.

Form with fields: Ime, Naslov

Delavski pregled.

DELAVSKO GIBANJE NA OSVOJENEM BALKANSKEM OZEMLJU.

Na ozemlju, ki je bilo last turške države in ki ga je sedaj osvojila Srbija, se je pričelo delavsko gibanje že pred desetimi leti. Takoj pa, ko so dobili na Turškem ustavo (1908), so se osnovale organizacije.

Kakor povsod, tako je bila tudi tukaj stavka predpriprava organizacije. V Bitolju je izbruhnila pred desetimi leti stavka; čevljarji so prenehali z delom. To je bil izreden dogodek. Vse mesto je govorilo o tem. Ko je prišla vest o stavki tudi do uses policijskega prefekta, je odposlal orožnika po informacije. Ko se je orožnik vrnil, ga je vprašal prefekt: Kaj je?

Ekmek-kavga, effendum! (Boj za kruh, moj gospod!) tako se je glasil orožnikov odgovor. Nič ni vedel o tem, da je stavka sredstvo boja proletarcev, ali razumel je jedro, bistvo boja.

Prefekt se je pomiril, ker to ni bil upor proti državi. Zdelo se mu je, da ekmek-kavga ni nikakršna nevarnost. (Stavkujoče delavce so pričeli šele pred dvemi leti preganjati, ko so dobili kapitalisti in buržvaziji močan vpliv.)

Še preden je bila proglašena ustava, je bilo v te kraje že padlo seme socializma. Sejalci so bili delavci, ki so se vračali iz Srbije v domovino. Že l. 1907 je dobil strankin zbor srbske socialno demokratične stranke čestitke in pozdrave sodrugov iz Prizrena, Peči, Vušice. Od l. 1908 se je pa po mestih Stare Srbije vedno bolj širil belgrajski socialistični dnevnik "Radničke novine" in tudi mnogo socialističnih knjig in brošur se je tam razpečalo.

Leta 1909 so osnovali v Skoplju in Bitolju strankine in strokovne organizacije. Skopljski sodrugi so v tem letu tudi kaj slovesno praznovali 1. majnik. Od tega leta dalje so redno praznovali 1. maj. Delo je počivalo in po mestu so pridedili demonstracijski obhod.

V Skoplju so naslednje strokovne organizacije: lesni delavci (35 članov), čevljarji (40 članov), krojači (30 članov) in različni drugi stanovi (188 članov). V Bitolju je pa poleg strankine organizacije tudi strokovna organizacija, v kateri so združeni delavci različnih panog.

V drugih mestih ni bilo organizacij; ali tudi tukaj se že gibljejo delavci. Delavstvo seznanja s socializmom dobro urejevan socialistični list "Zora", ki izhaja od l. 1910. enkrat na teden kot glasilo strankine organizacije v Skoplju.

Pri delavskih organizacijah so včlanjeni delavci vseh narodnosti: Srbi, Bolgari, Turki, Albanci. Sodrugi Kadro Čečić, Turak, je kaj uspešen agitator med turškimi delavci.

Tudi Albanci so zastopani v delavskem gibanju. Število delavcev med Albanci narašča in so zelo sprejemljivi za socializem in organizacije. Ne smemo pozabiti, da se Albanci udeležujejo tudi socialističnih kongresov. Nekateri pišejo v socialistične liste, tako n. pr. v "Avanti", glasilo italijanskih sodrugov. Eden albanskih pesnikov je bil tako navdušen za proletarski boj, da je sam stopil v vrste bojevnikov. To je bil Vincenc Stratego. Njegove pesmi so še sedaj žive med Albanci. Deloval je zlasti med proletarsko mladino. Njegova najlepša pesem je "Proletarec in vojak."

V mestih, ki so jih osvojili Srbi, je veliko delavnice in rokodelcev, torej tudi precejšnje število obrtniških delavcev. Preosnova gospodarskega življenja, ki se pravkar pričnja, bo imela za posledico veliko proletarizacijo. Število neodvisnih mezdnic delavcev bo čimdalje večje. Tako se bodo ustvarjali vedno ugodnejši pogoji za razvoj delavskega gibanja, čeprav pod neugodnimi razmerami.

Medse so sramotno nizke. Najboljše plačani delavci zaslužijo ko maj poldrugo krono na dan. Le delavci, zaposleni v modernih in razvitejših obratih, imajo višje mezde.

Industrija ni razvita; nekaj opekarn in nekaj parnih mlinov je. V Skoplju so: 3 tiskarne, 1 pivovarna, 3 mlini, 1 opekarna, 1 tovarna za lesne izdelke, 2 tobačni tovarni, 3 tkalnice, 1 električna

centrala za razsvetljavo mesta, 1 strojna naprava za vodovod in 1 tovarna za usnje. Tudi po drugih mestih so manjša industrijska podjetja.

Široke plasti ljudstva ne prihajajo kot konsumenti v poštev, ker žive silno skromno. Poljedelstvo je slabotno in nudi kaj žalostno sliko.

Pekovska stavka v Zagrebu. V zagrebški delniški pekarni so pekovski delavci stopili v stavko. Vodstvo pekarne je razposlalo tudi v slovenske kraje agente, ki naj nabere stavkokazov.

V tovarni koles "Helical Premier" v Hebu na Češkem stavka je kovinski delavci že 10 tednov in kakor kaže, bo stavka še dalje trajala; delavci so vsi organizirani, zatorej ni misliti, da bi se delavstvo vdalo podjetniškemu terorizmu. Proti stavkjočim se bojuje vse: župan, politična oblast, policija, klerikalni delavci, liberalni in klerikalno časopisje, skratka vsa meščanska garda a kljub temu organizirano delavstvo ne bo klonilo tilnika, delavci so solidarni in nobenemu ne prihaja na misel, da bi se vrnil na delo pod starimi pogoji. Tovarna si hoče na zvit način pomagati, dobiti hoče kolesa od drugih tovarn in jih prodajati pod lastnim imenom svojim odjemalcem; najela je tudi nekaj stavkokoza, katerih pa ni mogla uporabiti, ker niso zmožni za dobro delo, zatorej jih je tudi že odslovila. Delavci so danes glavni konsumenti koles, kdo se pa danes drugi vozi kot delavec! Zatorej se obrača delavsko časopisje do njih s prošnjo, ne prosijo denarja temveč delavske solidarnosti.

ZAHVALA.

Zdolaj podpisana se iskreno zahvalim vsem, ki mi priskočili na pomoč v mojej nesreči in potrebi. Zahvalim se tudi listu Proletarec za naklonjenost in uslugo, ki mi jo je izkazal. Sedaj ne potrebujem več. Sem se ponovno omožila. Preskrbljeni so otroci in jaz. Iskrena hvala vsem. Fany Schmit, poprej Julius.

Poprava škode.

Slučajna škoda se mora takoj popraviti, da ne postane stalna. Mala poprava o pravem času zamore ohraniti celo poslopje, istokot kat zamore mali požirek dobrega zdravila ohraniti naše življenje. V našem telesu se vrše vedno spremembe, nekatere celice, iz katerih obstoji naše telo, izmrejo in nove nastanejo. Če jih več izmre, nastane škoda, ki zahteva takojšnjo popravo. Ta škoda se sama javi z slabostjo telesa in uma, zgubo teka, zapeko, glavo bolom, bolečinami v raznih delih telesa, v kratkem, z občo opanostjo. Rabite takoj Trinerjev ameriško zdravilno grenko vino, ki bo brzo odpravilo iz telesa vse nesnago, ojačilo vse organe in popravilo škodo.

V lekarnah. — Jos. Triner, 1333 — 1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

Za hrbtobol poskušajte Trinerjev liniment. ADVERTISEMENT

Vabilo na pustno veselico

katero priredi društvo "Vrtni Raj, št. 174. S. N. P. J. V DUNLO PA., v torek dne 4. febr. 1913 v Slovenskem Domu. Program bo de jako bogat. Igrala se bode veseloigra enodejanka "RAZTRESENCA", katera bode provzročila gledalcem veliko zabave in smeha.

2. Nekaj posebnega. 3. Zapelo se bode par domačih pesmi. 4. Pohod, ozir. korakanje po stopnicah do ječmenovca. 5. Pobratimija z ječmenovcem in 6. Ples.

Med presledki se dobi lahko kaj za pod zob. N. primer: suhe in debele kranjske klobase, pravi kozji in ovčji sir. Ker je to zadnja veselica ta predpust, se uljudno vabijo vsi Slovenci iz daljnih in bližnjih krajev, da ne zamude te zahtuje veselice.

Torej na krov dne 4. febr. ob 7. uri zvečer! Na veselo svidenje!

ODBOR